МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Мельник Л.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ТОВ «АГРОФІРМА «ЛЕГЕДЗИНЕ» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 21м-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Савєльєва Вікторія Григорівна
Науковий керівник – д.е.н., професор
Кучеренко Тамара Євгеніївна

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу:

«Облік і контроль грошових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Уманського району Черкаської області»

студентки факультету економіки та підприємництва

Уманського національного університету садівництва

Савєльєвої Вікторії Григорівни

Грошові кошти є необхідним елементом для забезпечення функціонування системи кругообігу ресурсів. Грошові кошти запускають та забезпечують рух фінансових механізмів, що є запорукою розвитку виробничих потужностей. В роботі використано теоретичний матеріал з сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Робота складається із трьох розділів. Загальний об'єм роботи складає 66 сторінок. Робота містить 16 таблиць, 12 рисунків, 1 додаток. Кількість використаних джерел становить 53 наукових праці.

Метою є дослідження діючої практики, організації обліку і методики контролю за наявністю та рухом грошових коштів підприємства і розроблення пропозицій щодо вдосконалення обліку і контролю грошових коштів.

Перший розділ роботи – теоретичний. В ньому висвітлено економічний зміст грошових коштів та проблеми обліку і контролю грошових коштів. Розглянуто нормативно-правове забезпечення обліку і контролю грошових коштів.

В другому розділі висвітлена організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агрофірма «Легедзине», охарактеризовано ресурси підприємства, його спеціалізація. Здійснений аналізгрошових потоківв підприємстві, описано стан бухгалтерського обліку і контролю грошових коштів на підприємстві.

В третьому внесено пропозиції щодо удосконалення обліку і контролюгрошових коштів на підприємстві.

Анотація

В кваліфікаційній роботі на прикладі ТОВ «Агрофірма «Легедзине» досліджено проблеми обліку і контролю грошових коштів. Розроблено заходи по удосконаленню обліку і контролю грошових коштів на підприємстві.

Ключові слова: бухгалтерський облік, аналіз, грошові кошти, контроль.

The summary

In the thesis work the organization of accounting and auditing of cash and analyzed cash flow in the " has been investigated, ways of improving the accounting in this area have been proposed.

Key words: cash, cash, bank accounts, cash flows, cash balance limit, solvency.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ 6

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ 16

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства 16

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку і контролю грошових коштів 27

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ 47

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ 56

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 59

ДОДАТКИ 66

ВСТУП

У всіх суб’єктів господарювання найбільш ліквідними активами є грошовікошти. Вони необхідні для початку здійснення господарської діяльності та для подальшого функціонування комерційного підприємства. В сучасних ринкових відносинах під час воєнного стану, переведення співробітників більшості підприємств на виконання трудовихобов’язків з віддаленого місця виконання, виникає потреба в адаптації суб’єктів господарювання до переходуна зовсім новий рівень обліку розрахунків грошових коштів. Відмова від готівкових розрахунків таудосконалення обліку й механізму безготівкових розрахунків стає актуальним питанням. Підтвердженнямцього є розвиток систем електронного документообігу та банківських інноваційних продуктів для здійсненнябезготівкових платежів.

Мета та завдання дослідження. Метою є дослідження діючої практики, організації обліку і методики контролю за наявністю та рухом грошових коштів підприємства і розроблення пропозицій щодо вдосконалення обліку і контролю грошових коштів.

Для досягнення даної мети в роботі встановлено такі завдання:

- встановити мету та завдання контролю за наявністю грошових коштів підприємства;
- обґрунтувати розкриття облікової інформації про наявність і рух грошових коштів у національній та іноземній валютах;
- дослідити методи проведення фактичного і документального обліку і контролю за рухом грошових коштів підприємства;
- визначити значення і провести економічний аналіз ефективності використання грошових коштів на підприємстві;
- визначити напрямки вдосконалення обліку грошових коштів підприємства;
- запропонувати заходи вдосконалення організації і методики контролю за грошовими коштами підприємства.

Об’єктом дослідження є господарсько-фінансова діяльність ТОВ «Агрофірма «Легедзине».

Предметом дослідження є система інформаційного забезпечення, організації обліку і методики контролю за грошовими коштами підприємства.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використані загальнонаукові методи, засновані на системному підході до вирішення питань теорії, методології і організації обліку і контролю грошових коштів на підприємстві. Теоретичні аспекти обліку і контролю грошових коштів розглянуті з використанням методів індукції і дедукції, за допомогою яких зазначено економічну сутність цих об’єктів. Історичний і логічний методи, а також метод порівняння використовувалися у вдосконаленні порядку обліку грошових коштів. Метод спостереження використані - для визначення стану та структури грошових коштів на підприємстві ТОВ «Агрофірма «Легедзине».

Інформаційною основою роботи є також фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних економістів з питань контролю, обліку та економічного аналізу грошових коштів, закони України та інші нормативні акти. Інформаційною базою також стала фінансова звітність підприємства.

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Діяльність будь-якого сучасного підприємства неможливо уявити без руху грошових коштів та готівково-розрахункових операцій, а їх облік і контроль, є важливим та невід'ємним аспектом діяльності підприємства в цілому. Правильно організований облік грошових коштів, та ефективна методика їх аудиту, мають велике значення у функціонуванні будь-якого підприємства, оскільки саме на основі даних обліку та результатах їх контролю, керівництвом підприємства приймаються управлінські рішення, від яких залежать результати діяльності господарської одиниці в цілому.

В основі різних підходів до визначення поняття організації обліку грошових коштів, є різні підходи до визначення поняття суті грошових коштів.

Як підкреслює у своїй роботі Мага К.І.[23]: «Грошові кошти є ресурсом забезпечення платоспроможності підприємства. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій та потребує цільової направленості для досягнення поставлених господарських завдань підприємства».

Платежі підприємств продукцію, товари, роботи, послуги, які здійснюються готівкою, називаються готівковими розрахунками. Безготівкові розрахунки здійснюються шляхом перерахування грошових коштів з банківського рахунку підприємства.

Гнатенко Є.П.[4] у своїй статті зазначає: «Готівковий і безготівковий грошові обороти органічно пов'язані між собою, що реалізується через перехід однієї форми в іншу. Наприклад, виручка надходить до каси підприємства, а потім здається до установи банку для зарахування на поточний або інший рахунки. Із цих рахунків у банку проводяться розрахунки між господарюючими суб'єктами та надходить готівка в касу підприємства для видачі заробітної плати, авансу підзвітним особам тощо.».

Визначення поняття «грошові кошти» згідно з чиним законодавством та у

працях провідних вітчизняних науковців та економістів наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Тлумачення сутності поняття «грошові кошти» у науковій літературі

Автор	Тлумачення терміну
Бабіч В., Сагова С. [1]	Грошові кошти - це валюта України та іноземна валюта.
Дерій М. [8]	Грошові кошти - це основні сегменти для здійснення готівкових і безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами та підприємствами.
Несходовський І. [30]	Грошові кошти - абстрактний вимірник економічних процесів, явищ, об'єктів, який суб'єкти згодні приймати як платіжний засіб.
Івченко Л. [14]	Грошові кошти - це поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання.
Остафійчук С. [32]	Грошові кошти - це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби.
Бутинець Ф. [2]	Грошові кошти - це металеві та/або паперові знаки, що є мірою вартості під час купівлі-продажу і виконують роль всезагального еквівалента, тобто виражають вартість усіх інших товарів і обмінюються на будь-який з них. Гроші бувають електронні, кредитні, паперові.
Осовська Г. [31]	Грошові кошти - доходи й надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємств, організацій, установ, домашніх господарств, у банках і використовуються для забезпечення їхніх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків.
Завгородній А., Партин Г. [12]	У господарській практиці назву грошей мають явища, ззовні відмінні одне від одного: одиниці рахунку, в яких визначаються ціни на товари, національні грошові знаки, іноземна валюта, записи на банківських рахунках, кошти, витрачені на придбання цінних паперів, боргові зобов'язання, що використовуються для платежів,
МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [26]	Грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [28]	Грошові кошти (гроші) - готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.
Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» №148 [40]	Готівка - грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є платіжними засобами). Готівкова виручка (готівка) - сума фактично одержаної готівки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а також від операцій, що безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

За даними таблиці 1.1 можна зробити висновок, що в економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення терміну «грошові кошти». На думку Маги К.І.[23] : «грошові кошти - це поняття як бухгалтерського обліку, що відображає найліквідніші активи підприємства, які виступають у формі готівки в касі, коштів на рахунках у банку та депозитів до запитання. Також, необхідно до складу грошових коштів віднести ще й електронні кошти, бо вони мають такі самі характеристики як готівка. Електронними коштами виступають грошові одиниці, що є засобом платежу з електронних пристроїв, в яких вони накопичуються.».

На сучасному етапі дослідники виділяють такі основні проблеми, пов'язані з обліком грошових коштів:

1) визнання та класифікацію грошових коштів;

2) правильне їх відображення у фінансовій звітності;

3) організацію контролю над процесом збереження та використання грошових коштів;

4) оптимізацію надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів;

5) повноту та своєчасність відображення в системі обліку руху грошових коштів.» [11].

Регламентація та нормативне регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів в Україні здійснюється на п'яти рівнях (табл. 1.2).

Щодо нормативного регулювання обліку грошових коштів Гнатенко Є.П. зазначає [4]: «Як показує практика, облік грошових коштів достатньо регламентований законодавчими та нормативними актами України. Але розширення форм і методів здійснення розрахунків, властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення платоспроможності стали основною причиною уточнення та деталізаціївідображення в бухгалтерському обліку та контролю операцій із ними, тому виникає необхідність у застосуванні конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційнезабезпечення».

Таблиця 1.2

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку грошовихкоштів в Україні

I рівень Закони України	Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-УІ зі змінами та доповненнями[34].
	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-ІУ зі змінами та доповненнями[5].
	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., № 996-ХІУ зі змінами та доповненнями[41].
	Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р., № 2121-Ш зі змінами та доповненнями[42].
	Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2022 р. № 1591-ІХ зі змінами та доповненнями[43].
II рівень Нормативно-правові документи	НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», від 07.02.2013 р., № 73 зі змінами і доповненнями[28].
	П(С)БО № 12 «Фінансові інвестиції» від 26.04.2000 р., № 91 зі змінами та доповненнями[37].
	П(С)БО № 13 «Фінансові інструменти» від 30.11.2001р., № 551зі змінами та доповненнями[38].
	П(С)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р., № 193 зі змінами та доповненнями[36].
	П(С)БО №22 «Вплив інфляції» від 28.02.2002 р., № 147 зі змінами та доповненнями[39].
III рівень Інструкції, положення, вказівки, методичні рекомендації Мінфіну	Положення про ведення касових операцій в національній валюті України, затверджене постановою Національного банку України № 148 від 29.12.2020р.[40].
	Інструкція «Про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг», затверджена постановою правління Національного банку України № 163 від 29.07.2022р.[16].
IV рівень Накази, розпорядження	Положення про бухгалтерську службу на підприємстві
	Наказ про облікову політику підприємства
	Посадові інструкції

З 1 серпня 2022 року введений в дію Закон України "Про платіжні послуги"[43].Цей закон спрямований на модернізацію і подальший інноваційний розвиток українського платіжного ринку.

Він є підґрунтям для інтеграції українського платіжного ринку з європейським. Його норми наближують законодавство України до законодавства ЄС, сприяють посиленню конкуренції, розширюють можливості існуючих учасників платіжного ринку та створюють умови для появи нових[29].

Ключові зміни приніс учасникам платіжного ринку новий закон:

- законом визначено дев’ять категорій надавачів платіжних послуг, серед яких, зокрема: банки, платіжні установи, оператори поштового зв’язку, установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ, органи державної влади (за певних умов);

- упроваджено дев`ять платіжних послуг, із них сім – фінансових, дві – нефінансові (послуга з ініціювання платіжної операції та послуга з надання відомостей із рахунків). Нові учасники платіжного ринку можуть вибрати одну платіжну послугу і сконцентруватися на розробленні зручних сервісів саме для неї;

- у небанківських надавачів платіжних послуг (платіжних установ, установ електронних грошей, операторів поштового зв’язку та деяких інших надавачів платіжних послуг) з`явилася можливість відкривати платіжні рахунки, випускати платіжні картки та електронні гроші (до цього такі можливості були доступні лише банкам) за умови отримання певної авторизації;

- від небанківських фінансових установ не вимагається участь у платіжних системах для здійснення переказу. Тепер ці установи можуть самостійно працювати на платіжному ринку, що спрощує їхню діяльність;

- створюються умови для запровадження в Україні концепції відкритого банкінгу (Openbanking). Надавачі платіжних послуг (зокрема банки) зобов’язані будуть відкрити свої API для інших надавачів платіжних послуг та надати можливість підключатися до інтерфейсів банківських сервісів, обмінюватися з ними даними щодо кожного учасника ринку, який надає платіжні послуги і має на це дозвіл регулятора;

- норми нового закону та перехід української платіжної інфраструктури на міжнародний стандарт ISO20022, який є основою функціонування європейських платіжних систем, закладають фундамент для приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA)[29].

НБУ постановою від 29.07.2022 р. № 163 (Постанова № 163) затвердив нову Інструкцію про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг (Інструкція № 163)[16] відповідно до вимог Закону України від 30.06.2022 р. № 1591-IX «Про платіжні послуги» (Закон № 1591)[43].

Загальні вимоги до платіжних інструкцій наведено в розділі I Інструкції № 163. Так, згідно до п.9-10 Інструкції № 163 ініціатор оформлює платіжну інструкцію:

- в електронній або паперовій формі. Форма, порядок надання платіжної інструкції, засоби дистанційної комунікації для ініціювання платіжних операцій визначаються умовами договору між користувачем і надавачем платіжної послуги;
- державною мовою;
- з реквізитами, визначеними в п.37 та п.40 Інструкції № 163. Реквізити заповнюються з урахуванням вимог, зазначених в указівках, наведених у додатку до Інструкції № 163. Ініціатор має право заповнювати реквізити платіжної інструкції латинськими літерами, якщо це передбачено правилами платіжної системи/внутрішніми правилами надавача платіжних послуг.

Відповідно до п.8 Інструкції № 163 надавач платіжних послуг приймає до виконання платіжну інструкцію платника без обмеження її мінімальної або максимальної суми, крім випадків, передбачених законодавством України або правилами платіжної системи.

Надавач платіжних послуг виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження (крім випадків, установлених законом України) та

виключно в межах залишку коштів на рахунку платника на момент надходження платіжної інструкції (крім платіжних інструкцій стягувача).

Надавач платіжних послуг платника має право виконувати платіжні інструкції платника з урахуванням сум, що надходять на рахунок платника протягом операційного дня (поточні надходження) або за рахунок наданого платнику кредиту, якщо ці умови визначено у відповідному договорі.

При цьому надавач платіжних послуг:

- має право відмовити в прийнятті до виконання платіжної інструкції, у випадках, наведених у п.12 Інструкції № 163;
- приймає до виконання платіжну інструкцію, що надійшла до нього протягом операційного часу, у той самий операційний день (п.13 Інструкції № 163);
- приймає платіжну інструкцію до виконання протягом 30 календарних днів із дати її складання ініціатором. Дата складання платіжної інструкції не враховується;
- зобов'язаний отримати згоду платника на виконання кожної платіжної операції. Порядок надання згоди на виконання платіжної операції визначається договором. Перед отриманням згоди надавач здійснює посилену автентифікацію користувача. Платіжна операція вважається акцептованою після надання платником згоди на її виконання (п.17 Інструкції № 163).

Ініціатор має право відкликати платіжну інструкцію до списання коштів з рахунку платника або до настання дати валютування платіжної інструкції (до настання моменту безвідкличності платіжної інструкції). Платіжна інструкція може бути відкликана тільки в повній сумі (п.28 Інструкції № 163).

Платник несе відповідальність перед надавачем платіжних послуг, що його обслуговує, за відповідність інформації, зазначеної ним у платіжній інструкції, суті платіжної операції відповідно до умов договору (п.35 Інструкції № 163).

Надавач платіжних послуг несе відповідальність перед користувачами за невиконання або неналежне виконання платіжних операцій відповідно до

законодавства України та умов укладених між ними договорів (п.36 Інструкції № 163).

Розділ ІІ Інструкції № 163 конкретизує правила виконання надавачами платіжних послуг кредитового переказу коштів.

Для ініціювання платіжних операцій платник має право використовувати один або кілька засобів дистанційної комунікації з надавачем платіжних послуг платника. Порядок застосування засобів дистанційної комунікації, передавання платіжної інструкції, права, обов'язки та відповідальність сторін, порядок вирішення спорів у разі їх виникнення визначаються умовами договору (п.46 Інструкції № 163).

Платник має право ініціювати платіжні операції за допомогою платіжного застосунку, який пропонується надавачем платіжних послуг платника, у порядку, визначеному в договорі з надавачем платіжних послуг платника. Надавач платіжних послуг платника не несе відповідальності за платіжні операції, здійснені платником за допомогою платіжного застосунку, який ним не пропонується (п.47 Інструкції № 163).

У п.49-50 Інструкції № 163 наведено особливості виконання документів на перерахування коштів для виплати заробітної плати та оподатковуваного доходу. Надавач платіжних послуг приймає платіжні інструкції на виплату оподатковуваного доходу лише за умови одночасного подання податковим агентом:

- платіжної інструкції на перерахування до бюджету утриманого податку на доходи фізичних осіб із суми доходу;
- або платіжної інструкції на зарахування коштів у сумі цього податку на єдиний рахунок, визначений ст.351 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI;
- або документального підтвердження його сплати раніше.

Надавач платіжних послуг платника не перевіряє правильність нарахування та своєчасність сплати податків та зборів до бюджету. Відповідальність за це несе платник.

Платник/податковий агент, який перераховує дохід, з якого не утримується податок на доходи фізичних осіб, у реквізиті «Призначення платежу» платіжної інструкції зазначає, що дохід не підлягає оподаткуванню. Надавач платіжних послуг платника у внутрішніх документах самостійно визначає порядок подання/надсилання податковим агентом документального підтвердження про сплату утриманого податку на доходи фізичних осіб із суми заробітної плати.

Постанова № 163 набрала чинності з 1 грудня 2022 року разом із Законом № 15911, крім окремих пунктів щодо залучення для ініціювання операції «надавача платіжних послуг з ініціювання платіжної операції», які набирають чинності через 36 місяців після ведення в дію Закону № 15912. До того ж з 01.12.2022 р. втрачає чинність Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою НБУ від 21.01.2004 р. № 22 відповідно до постанови НБУ від 27.05.2022 р. № 106 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів Національного банку України».

Грошові потоки, які формуються на підприємстві в ході його господарської діяльності, є важливим самостійним об’єктом контролю [7].

Контроль за грошовими потоками - один з найбільш важливих сегментів фінансової роботи на підприємстві, від ефективності організації якого залежать як поточний результат діяльності, так і майбутній темп розвитку господарюючого суб’єкта.

Як зазначає Кучеренко Т.Є. [18] достатність грошових коштів безпосередньо впливає на фінансовий стан, особливо за умов нестабільної чи швидкозмінноїринкової ситуації. Система управління грошовими потоками та грошовими коштами ґрунтується на здійсненні такої координаціїпостачальницько-збутової діяльності підприємства, за якої функціонування виробничих етапів будебезперебійним. Безпосередньо управління грошовими потоками і грошовими коштами підприємствздійснюється переважно їх власниками, які не в повній мірі володіють проблемами ліквідності,платоспроможності фінансової стійкості

підприємства, не враховують поточну ситуацію розрахунків зконтрагентами з урахуванням відповідного обліково-аналітичного стану. Така робота здебільшого залишаєтьсяпоза увагою менеджерів підприємства. Основними чинниками низького рівня обліково-аналітичногозабезпечення управління грошовими потоками є відсутність постійного моніторингу наявних грошових коштів у міжзвітний період, брак досвіду та нестача фахівців відповідної кваліфікації, низький рівень інформаційногозабезпечення управлінського персоналу через відсутність добре налагодженого внутрішньогосподарськогообліково-звітного процесу.

Отже, існує необхідність у визначені проблем обліку та контролю грошових коштів якосновного чинника фінансового стану підприємства та удосконалення цих результатів в обліку і звітності.

Система внутрішнього контролю є на кожному підприємстві. Проте, існують різні підходи до його організації. У деяких підприємствах керівник налагоджує процес свідомо, на інших - така система відсутня взагалі. Їх значення, на думку О. А. Подолянчука, виділяється як сукупність взаємопов'язаних частин, які спрямованні на досягнення запланованої мети [35, с. 110]. Контроль як система виявляється через такі особливості: комплексність, функціональність і послідовність, при цьому кожне підприємство буде мати свою організаційну структуру, незалежно від конкретних цілей та мети його діяльності.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства

Основні види діяльності ТОВ «Агрофірма «Легедзине» - виробництво, переробка, зберігання та реалізація продукції рослинництва і тваринництва.

Ефективності функціонування будь-якої підприємницької структури в повній мірі залежить від забезпеченості підприємства необхідним трудовими ресурсами. Раціональне їх використання має велике значення для досягнення високого рівня продуктивності праці.Саме ступінь забезпеченості підприємства трудовими ресурсами значною мірою визначають організаційно-технічний рівень виробництва, характеризує ступінь використання технологій та техніки,предметів праці, а також фінансову стабільність кожного підприємства. Динаміка середньорічної кількості працівників в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» показана на рис. 2.1.

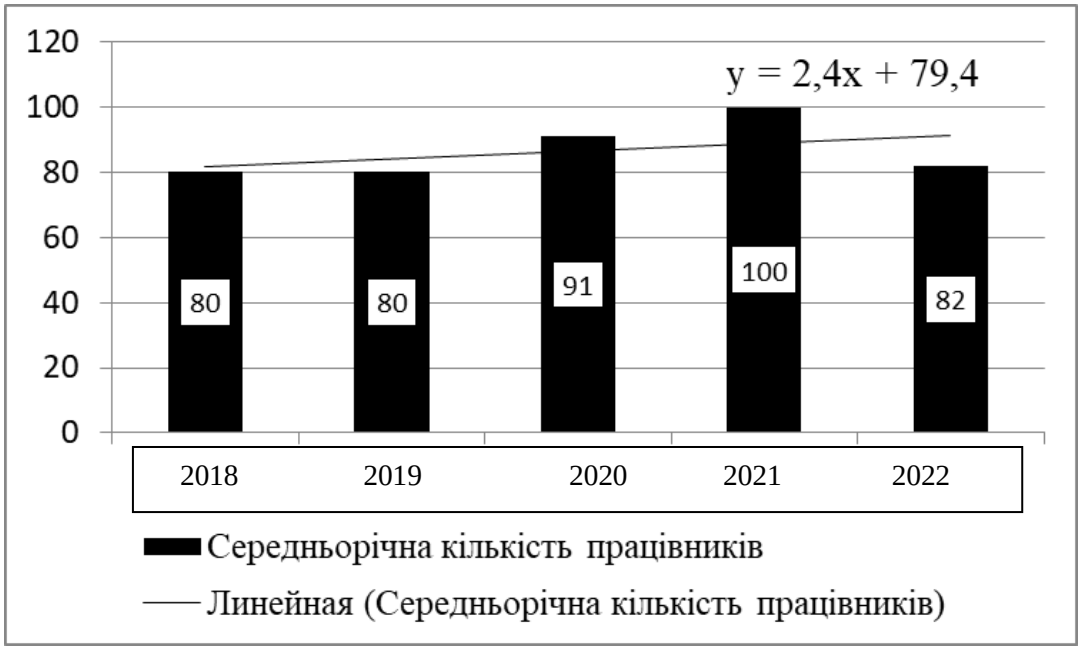

Рис. 2.1. Динаміка середньорічної кількості працівників в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Відповідно до рис. 2.1 в період 01.01.2019 року до 31.12.2022 року загальна чисельність працюючого персоналу збільшилась на 2 особи або на 2,5%. Кількість працівників протягом 2019-2020 років не змінювалась і становила 80

осіб. В період 2021-2022 року відбулося різке зростання зайнятих працівників, а в 2022 році знову повернення до показників 2019 року. В середньому даний показник за період 2018 – 2022 роки збільшувався на 2 особи щорічно.

Оцінка джерел утворення майна підприємства та його наявність в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка активів підприємства та джерел їх утворення в ТОВ «Агрофірма «Легедзине», тис. грн.

Розділ балансу	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 до 2018, %
Необоротні активи	8934	12968	13528	12197	9940	111,3
Оборотні активи	14301	19915	17240	18692	33237	232,4
Власний капітал	18117	25895	23885	23802	31642	174,7
Довгострокові зобов’язання	0	3170	1943	0	0	-
Поточні зобов’язання	5118	3818	4940	7087	11535	225,4
Валюта балансу	23235	32883	30768	30889	43177	185,8

Необоротні активи в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» в 2022 році в порівнянні з базовим 2018 р. збільшилися на 11,3%. Однак в 2022 році в порівнянні з попереднім 2021 роком відбулося різке зменшення необоротних активів.Це відбулося за рахунок списання основних засобів. При цьому оновлення цих засобів не відбувалося. Оборотні активи в 2022 році в порівнянні з 2018 роком збільшились на 232,4%. Це зростання відбулося в основному за рахунок збільшення вартості виробничих запасів та наявних грошових коштів на власному рахунку. Власний капітал підприємства за період, що досліджувався,традиційно зростав за рахунок нерозподіленого прибутку. Динамікастановила 74,7%. Поточні зобов’язання в період 2018 – 2022 року зростали практично такими ж темпами як оборотні активи. Темп

росту становив 125,4%. Таким чином, саме поточні зобов'язанняв складі пасивів підприємства займають основну частку джерел утворення майна підприємства. В цілому за період, що досліджувався валюта балансу збільшилась на 85,8%.

Структура власного капіталу ТОВ «Агрофірма «Легедзине» наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура власного капіталу в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Найменування показників	2018 р.		2020 р.		2022 р.		2022р. до 2018 р.
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	%	(+,-), тис. грн
Зареєстрований (пайовий) капітал	8161	45,0	8161	34,2	8161	25,8	0
Резервний капітал	4635	25,6	7331	30,7	8440	26,7	3805
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	5321	29,4	8393	35,1	15041	47,5	9720
Разом	18117	100,0	23885	100,0	31642	100,0	13525
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,78	х	0,78	х	0,73	х	-0,05
Коефіцієнт фінансової залежності	0,28	х	0,29	х	0,36	х	0,08
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,51	х	0,51	х	0,69	х	0,18

Відповідно до розрахунків в таблиці 2.2 найбільшу питому вагу у власному капіталі займає нерозподілений прибуток. Його частка у 2022 р. становить 47,5%, що на 18,2 відсотки більше, ніж у базовому 2018 році. В 2022 році частка резервного капіталу стала більша, ніж зареєстрованого (пайового) капіталу.При цьомучастка зареєстрованого (пайового) капіталу ТОВ «Агрофірма «Легедзине» у 2022 році становила25,8%, а розмір резервного капіталу у цьому ж році дорівнює 26,7%. Таким чином складові власного

капіталу підприємства розділені між собою досить не рівномірно, частка нерозподіленого прибутку перевищує частки резервного капіталу і зареєстрованого (пайового) капіталу підприємства.

Ефективність використання власного капіталу на підприємстві, а також тенденції збільшення або зменшення ефективності його використання показують відповідні коефіцієнти. Коефіцієнт концентрації власного капіталу за нормативним значенням повинен зростати. Проте в 2022 році в порівнянні з 2018 роком цей показник зменшився на 0,05в.п. Коефіцієнт маневреності власного капіталу навпаки за період, що досліджувався збільшився на 0,18в.п..Негативним є те, що у 2022 році в порівнянні з 2018 роком збільшується коефіцієнт фінансової залежності на 0,08 в.п.

Рівень і темпи підвищення продуктивності праці та зростання ефективності виробництва продукції насамперед залежать від забезпеченості підприємства основними засобами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз змін технічного стану основних засобів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (%)
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	17876	23737	27216	29574	31120	174,1
Зношеність основних засобів, тис. грн.	10558	12401	15375	19130	22961	217,5
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	7318	11336	11841	10444	8159	111,5
Коефіцієнт зношеності	0,59	0,52	0,56	0,65	0,74	0,15
Коефіцієнт придатності	0,41	0,48	0,44	0,35	0,26	-0,15

Темпи росту суми зношеності основних засобів значно перевищують темпи росту первісної вартості основних засобів. Так сума зношеності основних засобів в 2022 році в порівнянні з 2018 роком зросла на 117,5%, а первинна вартість основних засобів лише на 74,1%.У2022 році порівняно з 2018

роком ступень зношеності основних засобів збільшився на 0,3в.п., що є негативним результатом. Причиною таких змін є неповноцінне оновлення основних засобів.Старіння техніки в подальшому може негативно вплинути на ефективність використання основних засобів. Досить низьке значення коефіцієнту придатності основних засобів(0,26) в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» у2022 році має спонукати керівництво до прийняття рішень щодо інтенсивного оновлення основних засобів.

Аналіз показників фінансового стану ТОВ «Агрофірма «Легедзине» розпочнемо з аналізу змін показників ліквідності.

Таблиця 2.4

Активи ТОВ «Агрофірма «Легедзине», тис. грн

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022р. до 2018 р.	
						(+,-)	%
Швидколіквідні активи	102	198	820	1990	5770	5668	56,7 р
Активи високої та середньої ліквідності	551	3123	2135	445	2219	1668	402,7
Малоліквідні активи	13648	16594	14265	16257	25248	11600	185,0
Неліквідні активи	7412	11430	11935	10538	8253	841	111,3
Разом	21713	31345	29155	29230	41490	19777	191,1

У 2022 році в порівнянні з базовим 2018 роком спостерігаємо зростання всіх показників ліквідності. Так показник швидоліквідних активів у 2022 році станови в 5770 тис. грн., що на 5668 тис. грн. більше, ніж у 2018 році або в 56,7 рази. Таке зростання пов’язане із значним збільшенням залишкових коштів на банківському рахунку підприємства.Активи високої та середньої ліквідності також зросли в 4,0 рази. В той жечас позитивним є те, що об’єм малоліквідних і неліквідних активів на підприємстві за період, що досліджувався зростав незначними темпами. Так об’єм малоліквідних активів збільшився на 85,0%, а неліквідних активів на 11,3%. Відповідно це вказує на збільшення платоспроможності ТОВ «Агрофірма «Легедзине».

З аналізом складу майна за ступенем його ліквідності пов’язані розрахунки коефіцієнтів ліквідності табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Розрахунок показників ліквідності ТОВ «Агрофірма «Легедзине» на кінець року

Показник	2018 р.	2019р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022р. до 2018 р. (+,-)
Грошові кошти і їх еквіваленти, тис. грн.	102	198	820	1990	5770	5668
Оборотні активи, тис. грн.	14301	19915	17240	18692	33237	18936
Запаси, тис. грн.	12879	15419	12846	14503	23264	10385
Поточні зобов’язання, тис. грн.	5118	3818	4940	7087	11535	6417
Коефіцієнт абсолютної або миттєвої ліквідності	0,02	0,05	0,17	0,28	0,50	0,48
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,28	1,18	0,89	0,59	0,86	0,59
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,79	5,22	3,49	2,64	2,88	0,09

Аналіз ліквідності в таблиці 2.5 в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» показує, що на підприємстві всі фактичні показники ліквідності відповідають нормативним значенням. Так коефіцієнт поточної ліквідності в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» у 2022 році становив 2,88, що на 0,09 в.п. більше, ніж у 2018 році. Нормою вважається значення цього коефіцієнта більше 2. Таким чином у 2022 році даний коефіцієнт перевищував нормативне значення у 1,4 рази. На кінець 2022 року ТОВ «Агрофірма «Легедзине» може вчасно погасити всі свої поточні зобов'язаннями. Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2022 році дорівнює 0,89 , що значно перевищує нормативне значення (повинен бути в межах 0,25….0,5). Тобто підприємство є абсолютно платоспроможнім.

Реалізація товарів, робіт та послуг споживачам, до яких відносяться підприємства, організації та інші суб’єкти малого підприємництва є головним джерелом грошових надходжень для ТОВ «Агрофірма «Легедзине».(рис. 2.2).

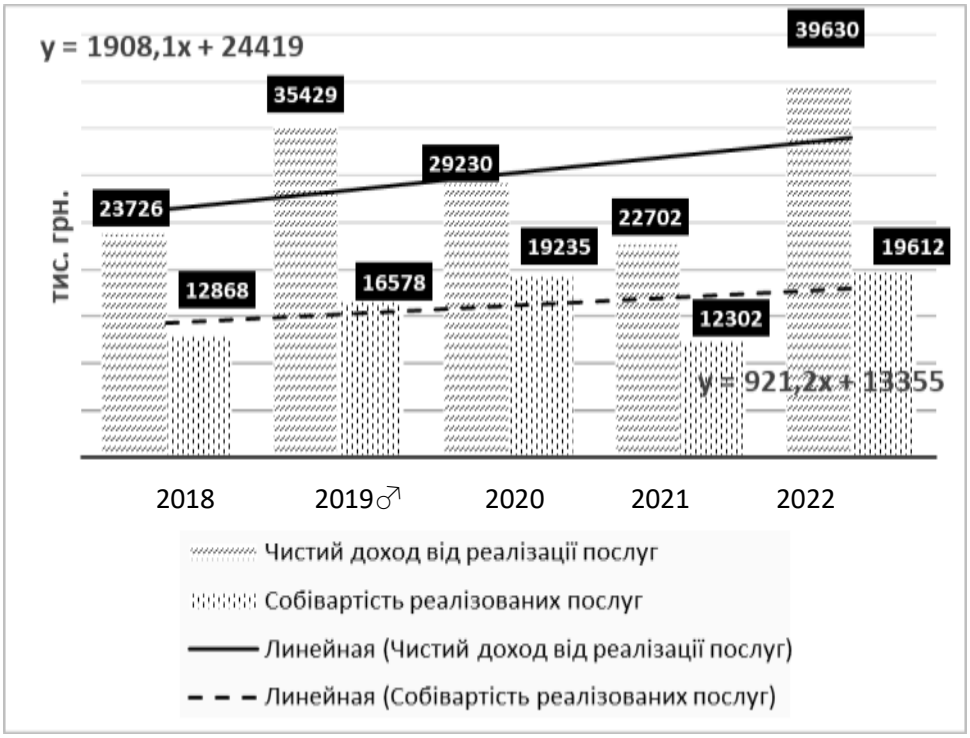

Рис. 2.2. Динаміка чистого доходу від реалізації робіт і послуг в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Максимальною виручка від реалізації послуг була у 2022 р. – 39,6 млн. грн. Чистий дохід від реалізації продукції в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» в 2022 році в порівнянні з 2018 роком збільшився на 67,3%. Причому лінія тренду показує, що таке зростання відбувалося на 1908,1 тис. грн. щорічно. Собівартість реалізованої продукції зростала меншими темпами, ніж чистий дохід підприємства. У 2022 році в порівнянні з 2018 роком цей показник зріс на 52,4%. Причому лінія тренду зростання собівартості продукції показує, що таке зростання відбувалося на 921,2 тис. грн. щорічно. Відповідно збільшення темпів росту чистого доходу від реалізації товарів і послуг в порівнянні з темпами росту собівартості продукції вплинув на показники фінансових результатів діяльності підприємства, шо досліджувалось.

На підставі аналізу фінансової звітності здійснюється оцінка фінансово-економічного стану підприємства на фіксовану дату (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрофірма «Легедзине», тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022р. до 2018 р. (+,-)
Чистий доход від реалізації послуг	23726	35429	29230	22702	39630	15904
Інші операційні доходи	370	252	1972	246	232	-138
Разом доходи	24096	35681	31202	22948	39862	15766
Собівартість реалізованої продукції	12868	16578	19235	12302	19612	6744
Інші операційні витрати	3259	4162	4443	3590	4933	1674
Разом витрат	16127	20740	23678	15892	24545	8418
Фінансовий результат від операційної діяльності	7969	14941	7524	7056	15317	7348
Частий прибуток (+), збиток (-)	8025	1448	6967	6698	15280	7255
Рівень рентабельності (+), збитковості (-), %	49,8	7,0	29,4	42,1	62,3	12,5

У період 2018 – 2022 рр. діяльність ТОВ «Агрофірма «Легедзине» було прибутковим. Чистий прибуток з 8,0 млн. грн у 2018 році збільшився до 15,3 млн. грн у 2022 році. Варто відмітити, що в 2022 році в порівнянні із 2018 роком значно зросла собівартість реалізованої продукції (+6,7 млн. грн.) та інших операційних витрат (+1,6 млн. грн.).

Однак зростання собівартості виробництва продукції підприємства не вплинуло на показники рентабельності. Ефективність діяльності підприємства має тенденцію до збільшення. Рівень рентабельності протягом 2018 – 2022 років зазнав різких коливань У 2018 і 2020 роках цей показник дорівнював відповідно49,8% і 29,4% відповідно. У 2019році він був найменшим 7,0%. У 2021 та 2022 роках це показник відповідно дорівнював 42,1% і 62,3%. В цілому за період 2018 – 2022 роки рівень рентабельності збільшився на 12,5в.п.

Аналіз грошових потоків в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»розпочнемо з дослідження динаміки грошових коштів за період, що досліджувався (рис. 2.3).

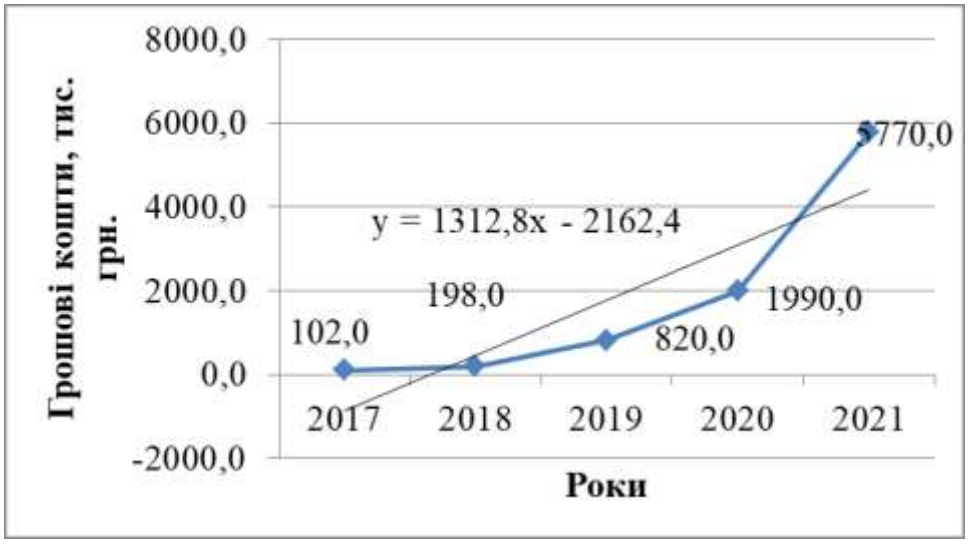

Рис. 2.3. Динаміка грошових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Наявні грошові кошти ТОВ «Агрофірма «Легедзине» в 2022 році в порівнянні з 2018 роком збільшились на 10,7% і в 2022 році їх величина становила 5770,0 тис. грн. При чому майже всі грошові кошти перебували на поточному рахунку в банку. Тільки незначна їх частина в сумі 31,0 тис. грн знаходиться в касі підприємства. В середньому збільшення грошових коштів відбувалося на 1312,8 тис. грн. щорічно.

Аналіз джерел надходження і напрямів витрачання грошових коштів здійснюється на основі балансу підприємства, зміна статей якого пояснює як формуються джерела або як відбувається витрачання коштів.

Факторний аналіз грошових коштів здійснюється на основі балансової факторної моделі, у якій результативний показник (залишки грошових коштів) визначається як алгебраїчна сума чинників.

Факторна модель грошових коштів будується відповідно до балансового рівняння, яке характеризує взаємозв'язок між активами *(А),* власним капіталом *(К)* і зобов'язаннями *(З):*

$$А=К+З \quad (2.1)$$

В таблиці 2.8 оцінено вплив чинників на зміну залишків грошових коштів ТОВ «Агрофірма «Легедзине» за період 2018 – 2022 рр.

Таблиця 2.7

Результати впливу факторів на зміну грошових коштів у 2018 – 2022 рр.

ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Показники	Сума, тис. грн.	Ранг впливу фактора
Зміна власного капіталу (без реінвестованого прибутку)	13525	1
Зміна довгострокових кредитів банків	7606	3
Зміна поточних зобов'язань	6417	4
Зміна необоротних активів	1006	5
Зміна оборотних активів (без грошових коштів)	13268	2
Зміна грошових коштів	13274	*

Отже, за методом прямого рахунку визначено, що сукупний вплив чинників, які призвели до збільшення залишків грошових коштів, склав 13274тис. грн. (нерозподілений прибуток).Збільшення залишків грошових коштів є результатом швидкого збільшення доходів підприємства, що сприяло збільшенню оборотних активів без урахування грошових коштів (на збільшення яких спрямовано 13268тис. грн.). На погашення довгострокових кредитів банків було витрачено 7606 тис. грн., поточних зобов'язань – 6417 тис. грн., а також відбулись інших змін у необоротних активах – на 1006тис. грн. Відбулося збільшення власного капіталу на 13525тис. грн.

Ефективне використання фінансових ресурсів підприємства визначається їх оборотністю. Аналіз обігових коштів полягає в порівнянні показників оборотності обігових коштів ТОВ «Агрофірма «Легедзине»за поточний рік з аналогічними показниками за минулий звітний період. Таким чином, виявляються тенденції поліпшення або погіршення.

Аналіз оборотності обігових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»наведений в таблиці 2.8, що складається за даними форми 1

«Баланс (Звіт про фінансовий стан» та форми 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)».

Таблиця 2.8

Аналіз оборотності обігових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. від 2018 р., +/-
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	23726	35429	29230	22702	39630	15904,0
Кількість днів періоду, днів	360,0	360	360	360	360	х
Залишок обігових коштів, тис. грн.	102,0	198,0	820,0	1990,0	5770,0	5668,0
Оборотність обігових коштів, днів (ряд.3 * ряд. 2 : ряд. 1)	1,5	2,0	10,1	31,6	52,4	50,9
Коефіцієнт оборотності обігових коштів, кількість оборотів (ряд. 1: ряд. 3)	232,6	178,9	35,6	11,4	6,9	-225,7
Коефіцієнт завантаження коштів в обороті, коп. (ряд. 3 : ряд. 1)	0,004	0,006	0,028	0,088	0,146	0,141

Оборотністьобігових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»знаходиться на досить низькому рівні. В 2022 році він становить 52,4 дня, що на 50,9 днів більше , ніж в 2018 році. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризує розмір обсягу виручки від реалізації у розрахунку на одну гривню оборотних коштів. Даний показник знаходиться на високому рівні, однак він зменшився на 225,7обороти в період з 2022по 2018 рік.

Коефіцієнт завантаження коштів в обороті вказує суму обігових коштів, що авансується на одну гривню виручки від реалізації, і чим менший коефіцієнт завантаженості коштів, тим ефективніше використовуються обігові кошти на підприємстві. В 2022 році даний коефіцієнт збільшився в порівняння до 2018 року на 0,141 копійку. Як бачимо, в 2022 році ефективність управління вТОВ «Агрофірма «Легедзине» можна охарактеризувати як задовільною.

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку і контролю грошових коштів

У ТОВ «Агрофірма «Легедзине» використовують журнально-ордерну форму обліку із застосуваннямавтоматизованої формидля ведення обліку грошових коштів, що передбачає використання комп'ютерної програми BAS: Бухгалтерія. Порядок ведення всього облікового процесу обумовлено у Наказі про облікову політику підприємства.

У типовій конфігурації BAS:Бухгалтерія для ведення обліку касових операцій передбачено роботу з прибутковимиі видатковими касовими ордерами, на підставі яких формують касову книгу. Всі касові документи, за допомогою яких ведуть облік руху коштів у касі, відображені в журналі «Каса».

Видаткові операції з касою виконують за допомогою документа Видатковий касовий ордер (рис. 2.4).

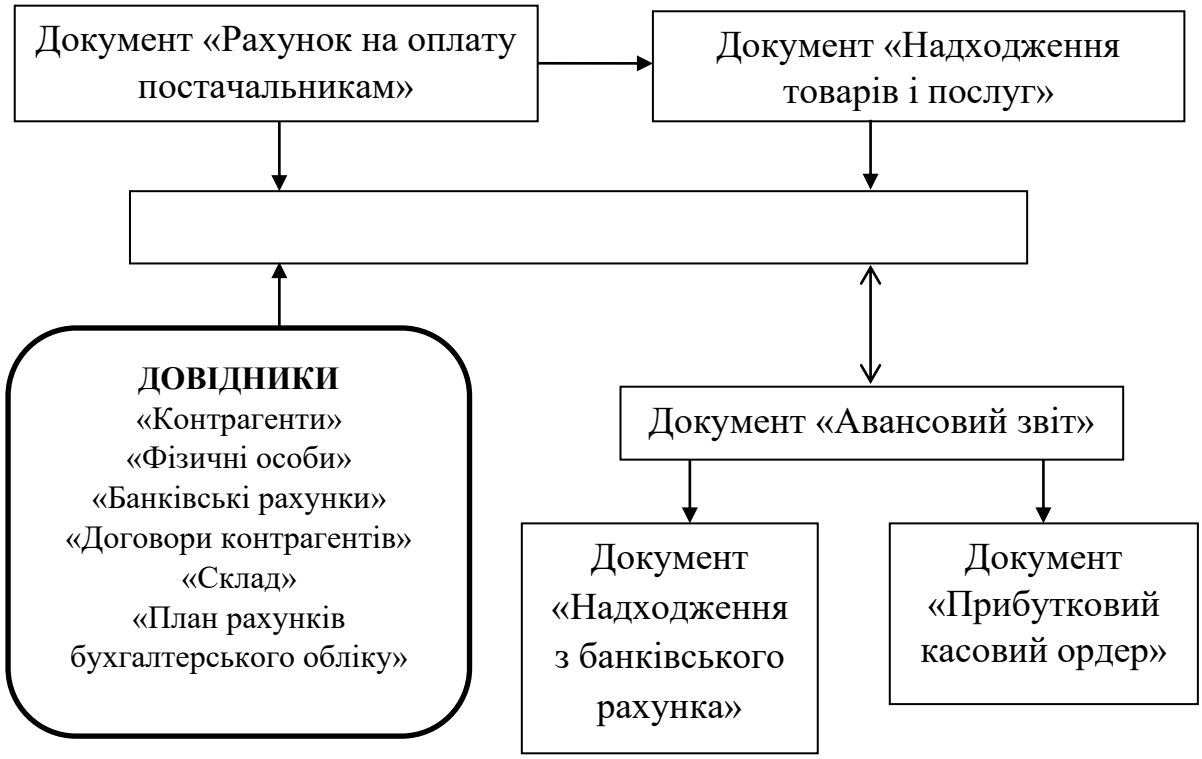

Рис.2.4. Схема оформлення видачі грошових коштів за допомогою програми BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Документ «Видатковий касовий ордер» призначений для обліку виплати готівкових грошових коштів.Документ призначений для обліку видачі готівкових грошових коштів з каси організації.

При введенні документа в шапці потрібно вказати наступні реквізити:

- Рахунок обліку - рахунок обліку коштів. Якщо вибирається валютний рахунок обліку, необхідно вказати Валюту, яка видається з каси.
- Сума - сума виданих з каси коштів.

На закладці Друк заповнюються реквізити, необхідні для правильного формування друкованої форми документа:

- Видати - інформація про те, кому видані кошти з каси.
- Підстава - зміст господарської операції.
- Додаток - перераховуються первинні документи, що докладалися, та інші документи із зазначенням їх номерів і дат складання.
- По - найменування, номер, дата і місце видачі документа, який посвідчує особу одержувача.

Документ має декілька призначень:

1. Для відображення оплати постачальнику за товари, роботи і послуги необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Оплата постачальнику.

У заголовку вказується Контрагент - одержувач коштів.

Одним документом можна відобразити оплату постачальнику за кількома договорами, рахунками, документами розрахунку. Детальна інформація про розрахунки з постачальником вводиться на закладці Реквізити платежу:

- Договір - договір з контрагентом. Повинен мати вигляд «З постачальником», «З комісіонером» або «З комітентом».
- Документ розрахунків - вказується для договору, в якому налаштований облік розрахунків за документами розрахунків. У цьому випадку при проведенні буде погашена заборгованість тільки за вказаним документом розрахунків (сформована заборгованість по рахунку на оплату)

- Рахунок розрахунків - рахунок обліку, на якому при проведенні погашатиметься залишок заборгованості.
- Рахунок авансів - рахунок обліку, на який відноситься частина оплати, що залишилася нерозподіленого після погашення заборгованості контрагента.

2. Для відображення повернення покупцю раніше отриманої оплати необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Повернення коштів покупцю.

У заголовку вказується Контрагент - одержувач коштів.

Одним документом можна відобразити повернення за кількома договорами, рахунками, документами розрахунку. Детальна інформація про розрахунки з покупцем вводиться на закладці Реквізити платежу:

- Договір - договір з контрагентом. Повинен мати вигляд «З покупцем», «З комісіонером» або «З комітентом».
- Документ розрахунків - вказується для договору, в якому налаштований облік розрахунків за документами розрахунків.
- Рахунок розрахунків - рахунок обліку, на якому при проведенні погашатиметься залишок заборгованості.
- Рахунок авансів - рахунок обліку, на який відноситься частина оплати, що залишилася нерозподіленого після погашення заборгованості контрагента.

3. Для відображення видачі працівникові організації коштів під звіт необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Видача коштів підзвітній особі. Вказується Підзвітна особа - співробітник організації, якому видаються кошти.

4. Для відображення виплати з каси заробітної плати працівникам за відомостями необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Виплата заробітної плати за відомостями. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Виплата заробітної плати
- Рахунки витрат на компенсацію за затримку зарплати
- Друк

На закладці Виплата заробітної плати указуються суми, видані співробітникам. При цьому заповнюються реквізити:

- Відомість - відомість на виплату заробітної плати. У відомості має бути вказаний спосіб виплати Через касу.
- Сума платежу - сума перерахованої зарплати.

Одним документом може оформлятися видача зарплати, що нарахована за кількома відомостями.

На закладці Рахунки витрат на компенсацію за затримку зарплати вказується Рахунок витрат, на який будуть віднесені суми, виплачені працівникам як компенсацію, передбачену законодавством у разі затримки виплати зарплати.

5. Для виплати з каси заробітної плати окремому співробітнику необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Виплата заробітної плати працівнику. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Виплата заробітної плати
- Рахунки витрат на компенсацію за затримку зарплати
- Друк

На закладці Виплата заробітної плати заповнюються реквізити:

- Працівник - співробітник організації, якій видається заробітна плата.
- Платіжна відомість - відомість на виплату заробітної плати. У відомості має бути вказаний спосіб виплати Через касу.

На закладці Рахунки витрат на компенсацію за затримку зарплати вказується Рахунок витрат, на який будуть віднесені суми, виплачені співробітнику компенсацією, передбаченою законодавством у разі затримки виплати зарплати.

6. Для відображення внесення коштів з каси на банківський рахунок нашої організації необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Внесок готівкою в банк. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Реквізити платежу
- Друк

На закладці Реквізити платежу заповнюються реквізити:

- Банківський рахунок - поточний рахунок нашої організації, на який вносяться кошти.
- Рахунок дебету - рахунок обліку коштів одержувача.

7. Для відображення погашення заборгованості нашої організації за отриманими кредитами і позиками, а також при видачі позики іншої організації необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Розрахунки за кредитами і позиками. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Реквізити платежу
- Друк

На закладці Реквізити платежу заповнюються реквізити:

- Договір - договір з контрагентом. Повинен мати вид "Інше".
- Рахунок розрахунків - рахунок обліку, на якому обліковуються розрахунки за кредитом (позикою).

8. Для відображення здачі коштів з каси на інкасацію необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Інкасація. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Реквізити платежу
- Друк

На закладці Реквізити платежу заповнюється Рахунок дебету - рахунок обліку, на якому обліковуються інкасовані кошти.

9. Для виплати з каси раніше депонованої заробітної плати співробітникам необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Виплата депонованої заробітної плати. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Реквізити платежу
- Друк

На закладці Реквізити платежу заповнюються реквізити:

- Працівник - співробітник організації, якому видається депонована заробітна плата.

• Платіжна відомість - відомість на виплату заробітної плати. У відомості має бути вказаний спосіб виплати Через касу, а також для даного працівника повинна бути поставлена відмітка Задепоновано.

• Сума до виплати

Одним документом може оформлятися видача депонованої зарплати, нарахованої за кількома відомостями.

10. Для відображення всіх інших операцій, крім перерахованих вище, необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Інший витрата. Після вибору операції потрібно заповнити реквізити розшифровки платежу:

• Рахунок дебету - рахунок обліку для кореспонденції з рахунком обліку коштів.

Для проведення прибуткових касових операцій (надходження грошей у касу) призначено документ Прибутковий касовий ордер, який автоматично формує бухгалтерські проведення. Він створюються на підставі документів «Рахунок на оплату покупцям» і «Реалізація товарів і послуг» (Рис. 2.5).

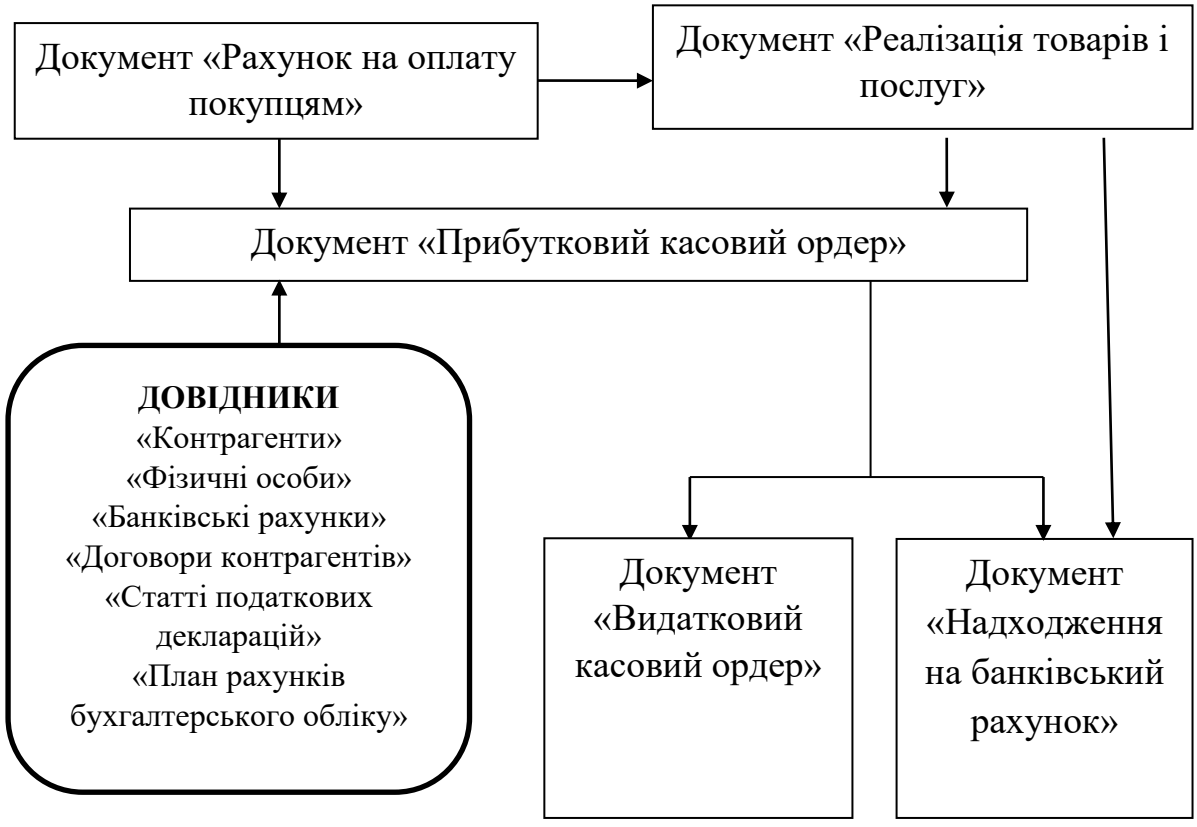

Рис. 2.5. Схема оформлення надходження грошових коштів за допомогою програми BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Робота з цим документом аналогічна до роботи з документом Видатковий касовий ордер.

Спеціалізований звіт «Касова книга» складають на підставі введених у журнал «Каса прибуткових і видаткових касових ордерів». Для формування цього звіту треба вибрати касу з довідника Рахунки підприємства. Звіт «Касова книга»можна отримати окремо для гривневої, доларової кас та інше. Якщо ж реквізити Каса діалогової форми на лаштування параметрів звіту не заповнювати, то звіт буде сформовано за всіма касами у гривневому еквіваленті. У діалоговому вікні введення параметрів звіту можна також визначити вид останнього аркуша касової книги: це звичайний аркуш чи останній аркуш місяця або року. Крім того, якщо за період звітності вибрати один день, то додатково можна визначити суму сплачену з каси організації на зарплату.

Готовий звіт дає інформацію про залишки на початок періоду звітності на рахунку 30 для вибраної каси, інформацію про всі проведення на рахунку 30, а також підсумкові обіги і залишки на кінець періоду звітності.

Звіт «Касова книга» надає дані для заповнення регламентованих форм обліку готівкових коштів (Рис.2.6).

Даний звіт формується з організації, обраної в настройках звіту за вказаний період.

Для звіту Касова книга також характерна деталізація інформації. Коли курсор мишки має вигляд збільшуваного скла (на рядках звіту), то, натиснувши на клавішу Enter або подвійно клацнувши мишкою, можна отримати на екрані відповідну операцію для перегляду і редагування. Одночасно курсор автоматично розміститься на вибраному проведенні у вікні операції. Інформацію про касу можна отримати не лише за допомогою спеціалізованого звіту «Касова книга», а й з використанням стандартних звітів. Наприклад, звіт «Обігово-сальдова відомість» дає змогу одержати оперативну інформацію про залишки готівки в касі. Звіт «Аналіз рахунка» відображає зведені обіги рахунка

30 з іншими рахунками за звітний період. Звіт «Аналіз рахунка» за даними дає змогу отримати цю ж інформацію в розрізі дат. А звіт «Картка рахунка» забезпечує отримання детальної інформації про рух коштів у касі.

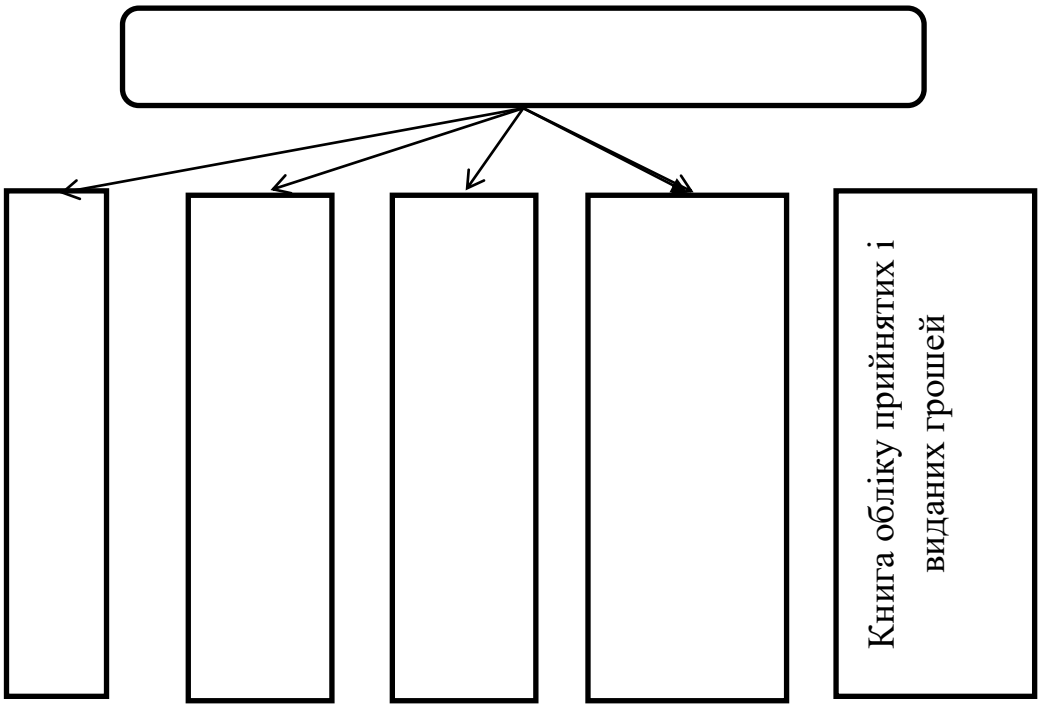

Рис.2.6.Використання інформації із Звіту «Касова книга» для заповнення регламентованих форм обліку готівкових коштівза допомогою програми BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Залишок і надходження в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» коштів відображають на дебеті рахунку 30 «Готівка», а видану готівку - на кредиті (табл. 2.9).

У типовій конфігурації BAS:Бухгалтерія передбачено як можливість підготовки платіжних документів для подання до банку, так і введення інформації за банківськими (у тім числі валютними) рахунками. Провадячи цей розділ обліку, можна вручну вводити операції в журналі операцій, однак у цьому випадку потрібно самостійно задати відповідні рахунки, об'єкти аналітичного обліку і суми проведень. Тому, звичайно, зручніше вести облік за

допомогою документів, що відображені в призначеному для цього журналі Банк**.**

Таблиця 2.9

Основні бухгалтерські проведення з обліку готівкових коштів

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	дебет	кредит	
Надходження в касу підприємства			
Отримані по чеку грошові кошти на виплату авансу по відрядженню працівника	301	311	1255
Отримані по чеку грошові кошти на господарські потреби, на виплату відпускних	301	311	25146
Повернений підзвітною особою залишок невитрачених сум, виданих на господарські потреби	301	372	25
Отриманий аванс в рахунок поставки запасних частин(готівкова виручка)	301	681	4500
Отримана доплата за поставлені запасні частини	301	361	6895
Отримані по чеку грошові кошти з поточного рахунку підприємства на виплату заробітної плати	301	311	65892
Виплати з каси підприємства			
Видані грошові кошти під звіт на відрядження	372	301	1255
Видані працівнику грошові кошти під звіт на господарські потреби	372	301	2025
Виплачено відпускні	661	301	15146
Здана готівка в касу банку для зарахування на поточний рахунок	311	301	26872
Виплачена сума орендної плати	685	301	25263
Виплачена заробітна плата працівникам підприємства	661	301	65892
Видана позика працівнику підприємства	377	301	2000

Для виписування платіжних доручень призначений документ «Платіжна інструкція» (Рис. 2.7)**.** Нумерація платіжних доручень окрема для кожного банківського рахунка.

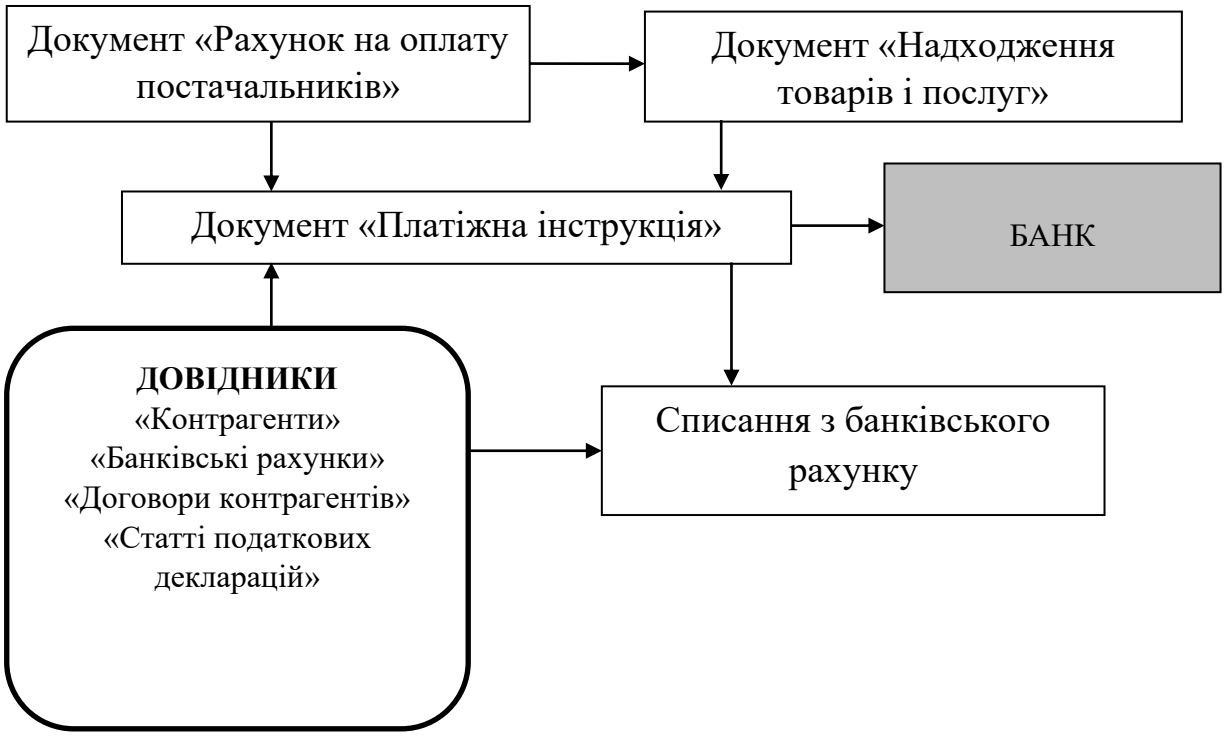

Рис. 2.7. Схема оформлення розрахунків платіжним дорученням за допомогою програми BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Для коректногоформуваннядрукованоїформиплатіжногодорученняповинні бути правильно заповненіреквізити відповідно до :

- Назва документа «Платіжна інструкція» Це поле не змінюється і не коригується;
- Номер документа (№). Зазначається номер платіжної інструкції, що може включати як цифри, так ібукви;
- Дата складання. Зазначається дата складання у форматі число - цифрами ДД, місяць - словом,рік - цифрами РРРР;
- Дата прийняття до виконання. У платіжній інструкції в паперовій формі зазначаються прийняття довиконання надавачем платіжних послуг платника платіжної інструкції: число,місяць та рік цифрами у форматі ДД/ММ/РРРР або число зазначаєтьсяцифрами ДД, місяць - словом і рік - цифрами РРРР, які засвідчуютьсявласноручним підписом уповноваженого працівника;

- Дата валютування. Зазначається дата, починаючи з якої кошти, що становлять суму платіжноїоперації і переказані платником отримувачу, переходять у власністьотримувача;
- Платник/фактичнийплатник. Зазначається повне або скорочене (за наявності) найменування платника, якеміститься в:Єдиному державному реєстрі.Зазначаються прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) платника, щовідповідає прізвищу, власному імені, по батькові платника, які містяться впаспорті (або іншому документі, що посвідчує особу та відповідно дозаконодавства України може бути використаним на території України дляукладання правочинів);
- Кодплатника/Фактичногоплатник. Для юридичних осіб зазначається код за ЄДРПОУ. Якщо код за ЄДРПОУюридичній особі не присвоєний, то ставиться дев’ять нулів;
- Для фізичних осіб зазначається РНОКПП або серія (за наявності) та номерпаспорта, якщо фізична особа через свої релігійні переконання відмовилася відприйняття реєстраційного номера облікової картки платника податків.Якщо згідно із законодавством України код за ЄДРПОУ/ /РНОКПП нерезидентуне присвоюється, то ставиться дев’ять нулів;
- Найменування надавачаплатіжних послугплатника. Зазначається скорочене найменування надавача платіжних послуг платника, якеміститься в Державному реєстрі банків або в Державному реєстрі фінансовихустанов;
- ДЕБЕТ рах. № Зазначається номер рахунку платника, який відкритий в надавача платіжнихпослуг;
- КРЕДИТ рах. № Зазначається номер рахунку отримувача, який відкритий в надавача платіжнихпослуг;
- Сума. Зазначається сума цифрами, гривні від копійок відділяються комою ",", копійкипозначаються двома знаками. Якщо сума платіжної інструкції

виражена в цілихгривнях, то замість копійок проставляються два нулі "00". Сума цифрами відповідає сумі словами;

- Отримувач /Фактичнийотримувач.Зазначається повне або скорочене (за наявності) найменування отримувача, якеміститься в Єдиному державному реєстрі або в реєстраційному документі.Зазначаються прізвище, власне ім'я, по батькові отримувача (за наявності), щовідповідає прізвищу, власному імені, по батькові отримувача, які містяться впаспорті (або іншому документі, що посвідчує особу та відповідно дозаконодавства України може бути використаним на території України дляукладання правочинів).Під час сплати платежів до бюджету зазначаються найменування (повне абоскорочене) відповідної установи, на ім'я якої відкрито рахунки для зарахуваннянадходжень до державного та/або місцевих бюджетів, території та кодбюджетної класифікації.
- Код отримувача/Фактичногоотримувача. Зазначається код за ЄДРПОУ або реєстраційний номер. Якщо платник знає, щокод за ЄДРПОУ або реєстраційний номер юридичній особі не присвоєний, тоставиться дев'ять нулів.Для фізичних осіб зазначаються РНОКПП або серія (за наявності) та номер паспорта, якщо фізична особа через свої релігійні переконання відмовилася відприйняття реєстраційного номера облікової картки платника податків таофіційно повідомила про це відповідний контролюючий орган і має відмітку впаспорті / запис в електронному безконтактному носії або в паспортіпроставлено слово "відмова".Якщо платник не знає РНОКПП / серії та номера паспорта фізичної особи, тоставиться п'ять дев'яток. Ця вимога поширюється лише на отримувача – фізичнуособу.Якщо згідно із законодавством України код за ЄДРПОУ / реєстраційний номер/ РНОКПП нерезиденту не присвоюється, то ставиться дев'ять нулів;
- Найменування надавачаплатіжних послуготримувача. Зазначається скорочене найменування надавача платіжних послуг отримувача,яке

міститься в Державному реєстрі банків або в Державному реєстріфінансових установ;

- Сума словами Зазначається сума словами.У платіжній інструкції в паперовій формі зазначаються з великої літери сума таслово "гривень" ("гривня", "гривні" або "грн"), копійки - цифрами та слово"копійка" ("копійки", "копійок" або "коп."). Якщо сума складається лише зкопійок, то перед її зазначенням обов'язковим є написання слів "Нуль гривень".Якщо сума платежу виражена в цілих гривнях, то зазначається "00 копійок" або"00 коп.".У платіжній інструкції в електронній формі реквізит "Сума словами" незаповнюється;
- Код країнинерезидента. Заповнюється якщо платник або отримувач є нерезидентом.Використовується відповідно до нормативно-правових актівНаціонального банку України при проведенні розрахунків в системіелектронних платежів Національного банку України
- Призначення платежу Зазначається зміст операції.

  Документ має бути підписаний і завірений печаткою.

Для відображення в бухгалтерському обліку руху коштів на банківських рахунках підприємства призначено інший документ Банківська виписка (рис. 2.8)**.** Дані в цей документ вносять на підставі отриманих з банку даних про фактичний рух коштів на банківському рахунку. Типова конфігурація потребує введення окремих банківських виписок на різних рахунках підприємства.

Для реквізиту Розрахунковий рахунок треба задати значення відповідно до банківського рахунка, за яким виконують операції, вибравши його з довідника Рахунки нашої фірми. Табличну частину документа потрібно заповнювати задаючи ознаку надходжень –«+» (Надходження на банківський рахунок) або видатків –«-» (Списання з банківського рахунку).

Так в оформленнітиповоїоперації Оплата відпокупця за допомогою документа «Надходження на банківськийрахунок» в шапціпотрібновказатинаступніреквізити:

Рис. 2.8. Схема оформлення документів на основі банківської виписки за допомогою програми BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

- Банківський рахунок - поточний рахунок організації, на який були отримані грошові кошти.
- Рахунок обліку - бухгалтерський рахунок обліку грошових коштів.
- Платник - контрагент, який є платником грошових коштів.
- Сума - сума отриманих коштів.

Для відображення отриманої від покупця оплати за товари, роботи і послуги необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Оплата від покупця.

Одним документом можна відобразити оплату покупця за кількома договорами, рахунками, документами розрахунку. Детальна інформація про розрахунки з постачальником вводиться в табличній частині:

- Договір - договір з контрагентом. Повинен мати вид «З покупцем», «З комісіонером» або «З комітентом».

- Документ розрахунків - вказується для договору, в якому налаштований облік розрахунків за документами розрахунків. У цьому випадку при проведенні буде погашена заборгованість тільки за вказаним документом розрахунків (сформована заборгованість по рахунку на оплату)
- Рахунок розрахунків - рахунок обліку, на якому при проведенні погашатиметься залишок заборгованості.
- Рахунок авансів - рахунок обліку, на який відноситься частина оплати, що залишилася нерозподіленою після погашення заборгованості контрагента.

Загальну суму отриманої оплати можна розподілити для відображення в обліку за декількома договорами чи документами розрахунків.

У разі введення виписки відбувається зарахування коштів від покупця, яке спричиняє виникнення податкових зобов'язань, то під час проведення виписки на підставі її даних може автоматично формуватися документ Податкова накладна.

Для відображення оплати постачальнику за товари, роботи і послуги необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Оплата постачальнику.При введенні документа в шапці потрібно вказати наступні реквізити:

- Банківський рахунок - поточний рахунок організації, з якого були списані кошти.
- Рахунок обліку - рахунок обліку коштів.
- Одержувач - контрагент, який є одержувачем коштів.
- Сума - сума списаних коштів з банківського рахунку.
- Для відображення оплати постачальнику за товари, роботи і послуги необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Оплата постачальнику.
- Одним документом можна відобразити оплату постачальнику за кількома договорами, рахунками, документами розрахунку. Детальна інформація про розрахунки з постачальником вводиться в табличній частині:
    - Договір - договір з контрагентом. Повинен мати вид «З постачальником», «З комісіонером» або «З комітентом».

- Документ розрахунків - вказується для договору, в якому налаштований облік розрахунків за документами розрахунків. У цьому випадку при проведенні буде погашена заборгованість тільки за вказаним документом розрахунків (сформована заборгованість по рахунку на оплату)
- Рахунок розрахунків - рахунок обліку, на якому при проведенні погашатиметься залишок заборгованості.
- Рахунок авансів - рахунок обліку, на який відноситься частина оплати, що залишилася нерозподіленою після погашення заборгованості контрагента.

Облік коштів на поточному рахунку в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» ведуть на рахунку 31 «Рахунки в банках» субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Це активний рахунок, по дебету відображають наявність та надходження коштів, а по кредиту – їх вибуття. Кореспонденція рахунків з обліку операцій на поточному рахунку в національній валюті ТОВ «Агрофірма «Легедзине» за січень 2022 р. наведено в табл. 2.10. Підставою для запису по рахунку 31 «Рахунки в банках» служать виписки банку.

Підсумкову та детальну інформацію про рух коштів на рахунках у банках можна отримати за допомогою стандартних звітів. Дані про залишки на початок, обіг за період і залишки на кінець періоду звітності за всіма банківськими рахунками надає стандартний звіт Обігово-сальдова відомість за рахунком**.**

Порядок відображення інформації в регістрах з обліку грошових коштів за допомогою в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» програми «BAS: Бухгалтерія» показано на рисунку 2.9.

Таблиця 2.10

Кореспонденція рахунків з обліку операцій на поточному рахунку в національній валюті ТОВ «Агрофірма «Легедзине» за січень 2022 р.

№ п/п	Дата	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн.
			дебет	кредит	
1	2	3	4	5	6
Операції по дебету рахунка					
1	06.01.22	Внесено на рахунок у банку готівку з каси підприємства	311	301	25394
2	13.01.22	Повернено надмірно перераховані до бюджету платежі	311	641	670
3	15.01.22	Отримано аванс від Уманського елеватора	311	681	170324
4	15.01.22	Надходження страхових відшкодувань від страхової компанії «Оранта»	311	655	524
5	19.01.22	Надійшли на рахунок кошти, що мають цільове призначення	311 641	311 48	1386
6	20.01.22	Надійшли кошти від реалізації зерна населенню	311	377	2352
7	22.01.22	Одержано виручку від реалізації готової продукції	311	361	45860
8	26.01.22	Повернено грошові кошти постачальниками за роботи, які не були виконані	311	631	2420
Операції по кредиту рахунка					
9	12.01.22	Знято кошти з поточного рахунка в касу підприємства	301	311	3895
10	14.01.22	Сплачено аванс Уманському РТП за надані послуги	371	311	1240
11	21.01.22	Використано кошти цільового фінансу-вання (на закупівлю запасних частин)	48 48	311 71	705 705
12	16.01.22	Сплачено фіксований сільськогосподарський податок	641	311	5320
13	20.01.22	Сплачено нарахований ЄСВ	65	311	42302
14	26.01.22	Оплачено суми ПДВ	641	311	149
15	27.01.22	Погашено короткострокові позики	60	311	25434
16	28.01.22	Сплачена пеня за прострочення платежів	685	311	120

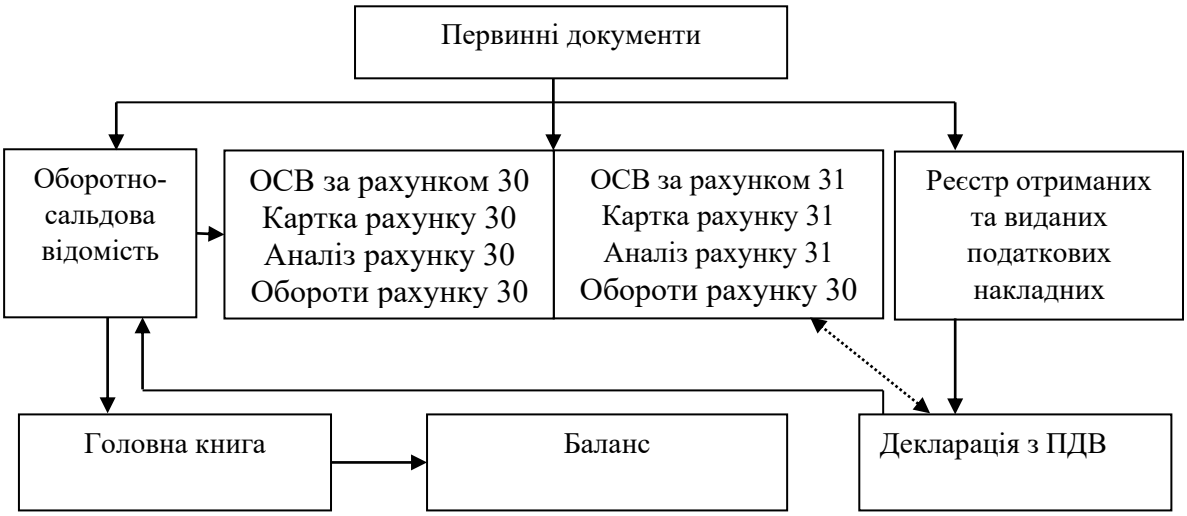

Рис. 2.9.Порядок відображення інформації в регістрах з обліку грошових коштів за допомогою в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»за допомогою програми «BAS Бухгалтерія»

Схема контролю за рухом грошових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» з використанням програми «BAS: Бухгалтерія»наведена на рис. 2.10.

У звіті «Надходження коштів» відображається надходження коштів у касу і на банківський рахунок. Надходження показується в розрізі видів руху. Наприклад: Розрахунки з покупцями і замовниками, Роздрібна виручка і т. п. Надходження коштів визначається як оборот за дебетом рахунків 30, 31 за період. Вид руху коштів визначається по рахунку, що кореспондує з рахунком коштів. Наприклад, по виду руху Розрахунки з покупцями і замовниками проводки відображаються за дебетом рахунків грошових коштів і за кредитом рахунка 62 «Розрахунки з покупцями і замовниками». Показники звіту можуть бути розшифровані звітів Аналіз рухів коштів.

У звіті «Витрати коштів» відображається витрата коштів з каси та з банківських рахунків. Витрата показується в розрізі видів руху. Наприклад: Розрахунки з постачальниками і підрядниками, Розрахунки з персоналом з оплати праці і т. п. По виду руху Витрати з підзвітними особами (витрачено) відображається сума коштів, за яку відзвітували підзвітні особи.

Витрата коштів визначається як оборот за кредитом рахунків 30, 31 за період. Види руху грошових коштів визначається по рахунку, що кореспондує з рахунком коштів. Наприклад, за статтею Розрахунки з постачальниками та підрядниками відображаються проводки по кредиту рахунків коштів і за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». По виду руху Розрахунки з підзвітними особами (витрачено) відображається оборот по кредиту рахунка 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Показники звіту можуть бути розшифровані звітом Аналіз рухів коштів.

Рис. 2.10. Схема контролю за рухом грошових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине» з використанням програми «BAS: Бухгалтерія»

У звіті про «Залишки коштів» наводяться залишки коштів на банківських рахунках і в касі на певну дату. Також у звіті відображаються суми коштів, які видані підзвітним особам.

Порядок формування показників звіту«Залишки коштів» наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Порядок формування показників звіту «Залишки коштів»

Розділ	Алгоритм розрахунку показників
Гроші в касі	Сальдо за дебетом рахунка 30
Гроші на банківських рахунках	Сальдо по дебету рахунку 31
Гроші у підзвітних осіб	Сальдо по дебету рахунку 372

У звіті «Аналіз рухів коштів» відображаються надходження і витрати коштів по касі та на банківських рахунках, а також витрати, за якими відзвітували підзвітні особи. Рухи показуються в розрізі видів руху грошових коштів, одержувачів та платників, документів оплати. Надходження грошових коштів визначається як оборот за дебетом рахунків 30, 31 за період. Вид руху грошових коштів визначається по рахунку, що кореспондує з рахунком грошових коштів. Наприклад, по виду руху Розрахунки з покупцями і замовниками проводки відображаються за дебетом рахунків грошових коштів і за кредитом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками». Витрата грошових коштів визначається як оборот за кредитом рахунків 30, 31 за період. Вид руху грошових коштів визначається по рахунку, що кореспондує з рахунком грошових коштів. Наприклад, по виду руху Розрахунки з постачальниками та підрядниками відображаються проводки по кредиту рахунків грошових коштів і за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками». По виду руху Розрахунки з підзвітними особами відображається оборот по рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Роль грошових коштів в економіці, як основного елементу монетарних активів важко переоцінити, оскільки основу діяльності підприємства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Саме за допомогою грошових коштів здійснюється акумуляція факторів виробництва та обіг капіталу. Більшість операцій на підприємстві пов'язані з придбанням, виробництвом та продаж вироблених товарів і послуг, і в результаті з отриманням й оплатою грошових коштів. Вдосконалення організації обліку грошових коштів постає одним з найактуальніших питань, оскільки від наявності у підприємства грошових коштів залежить його платоспроможність, конкурентоспроможність, і ефективна діяльність підприємства і його майбутній розвиток [10].

Розглянемо напрями вдосконалення обліку грошових коштів на підприємстві та основні їх переваги (табл. 3.1).

Основні функції системи «Клієнт-Банк»:

– дозволяє контролювати рух грошових коштів на рахунку в банку, з'ясовувати особу платника і призначення платежу

– допоможе швидко здійснювати розрахунки з клієнтами підприємства;

– отримувати щодня оновлені офіційні курси іноземних валют і використовувати їх у бухгалтерському обліку;

– формувати систему даних своїх контрагентів за платежем й наступного разу використати шаблон зі збереженими даними, що дозволить швидше формувати платіжні документи.

Для введення зарплатного проекту необхідно лише за декілька днів до виплати заробітної плати працівникам надати банкові платіжні доручення на перерахування заробітної плати (комісійної винагороди, сплати ПДФО та ЄСВ) та відомість про розподіл заробітної плати.

Таблиця 3.1

Напрями удосконалення обліку і контролю грошових коштів в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Напрями удосконалення обліку грошових коштів	Переваги
Користування системою «Клієнт-Банк»	1. оперативність в управлінні грошовими коштами; 2. створення і редагування певних документів в оф-лайн режимі; 3. можливість використання однієї системи для управління рахунками кількох організацій; 4. зручність використання програми. 5. можливість проводити платежі зі свого поточного рахунку в банку, не відвідуючи його, а з офісу підприємства; 6. економія часу.
Використання модуля «Клієнт-банк» в системі BAS:Бухгалтерія	1. відсутність ризику механічних помилок, які можуть виникнути при створенні документа і в системі BASi в банку 2. економія часу при проведенні платіжної інструкції
Впровадження документа «Заявка на витрачання грошових коштів» без використання нової підсистеми	1. обмежити суми витрат коштів (на оплату праці, в підзвіт, виплату кредитів і т.д.); 2. планувати суми витрат коштів за підрозділами; 3. оперативно контролювати залишок грошових коштів на розрахункових рахунках і в касах підприємства та їх цільове використання.

Якщо на підприємстві буде підключений зарплатний проект до системи«Клієнт-Банк», то вище описані документи будуть подані в електронному вигляді. У разі зміни будь-яких даних про співробітника або звільнення співробітника підприємство повинно повідомити банк.

Для автоматичного завантаження платіжних інструкцій та виписки банку в програму BAS:Бухгалтерія рекомендуємо придбати модуль фірми «Клієнт-банк», що розроблена програмістами фірми BAS. Вартість такого модуля на 01.12.2022 року становить 1200,00 грн.

Переваги і можливості використання даного модуля наведено на рис. 3.1. Наприклад для формування виписки банку за допомого модуля «Клієнт-банк» в системі BAS необхідно зробити кілька простих кроків, а саме:

- обираєте зі списку потрібний банківський рахунок;

- вказуєте шлях до файлу виписки з Клієнт-банку;
- натискаєте кнопки Імпорт виписки та Сформувати виписки.

Для правильної організації бухгалтерського обліку касових операцій велике значення має своєчасність звітування про видані з каси грошові кошти. Оскільки ці строки суворо регламентовані Положенням про ведення касових операцій в національній валюті України № 148 та за порушення вимог встановлені штрафні санкції, тому важливим є додатковий контроль за видачею готівки з каси та звітування про її використання.

Рис. 3.1.Переваги і можливості використання модуля «Клієнт-банк» в системі BAS:Бухгалтерія

Основним напрямком видачі готівки з каси на ТОВ «Агрофірма «Легедзине» є видача коштів під звіт на різні господарські потреби. Тому

пропонується вести аналітичний облік по рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» в розрізі цільового використання виданих коштів та строків звітування згідно до Положення № 148 (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Запропонована система субрахунків до рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» в розрізі цільового використання виданих коштів та строків звітування

Напрямок використання виданих під звіт грошових коштів	Субрахунок третього порядку	Строки звітування про використання виданих під звіт грошових коштів
На службове відрядження	372.1	Не пізніше третього банківського дня, з наступного дня після повернення з відрядження
На господарські потреби у відрядженні	372.1.1	Не пізніше третього банківського дня, з наступного дня після повернення з відрядження
На закупку сировини та матеріалів	372.2	Не більше 10 робочих днів з дня видачі коштів
На інші господарські потреби	372.3	Не більше двох робочих днів, враховуючи день видачі коштів

В ході вивчення організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Агрофірма «Легедзине» виявлено, що первинні документи з оформлення операцій з грошовими коштами проходять всі стадії оформлення, приймання, обробки, поточного зберігання документів у бухгалтерії.

Побудована належним чином система бухгалтерського обліку грошових коштів на ТОВ «Агрофірма «Легедзине»забезпечить законність, правильність та своєчасне відображення всіх операцій щодо її руху. Підвищення ефективності організації облікової роботи з відображення операцій з грошовими коштами сприятиме їх раціональному розподілу та використанню, що є обов’язковою умовою для успішної фінансової діяльності підприємства. Вирішення проблем, пов’язаних з обліком грошових коштів, повинно забезпечити зростання ефективності роботи та, відповідно, позитивно відобразиться на результаті діяльності підприємства в цілому.

Кожен власник підприємства прагне убезпечити свою діяльність від банкрутства; інвестори та кредитори бажають мати впевненість в збереженні своїх коштів.

За допомогою програми контролю обліку грошових коштів можна буде простежити та впевнитися, що грошові кошти, які надійшли з конкретного джерела будуть використані на відповідні цілі та простежити їх рух, перевіривши доцільність та правильність даних операцій (табл. 3.3).

ТаблицяЗ.3

Програма контролю обліку грошових коштів на підприємстві

Рахунок	Контроль за надходженням	Контроль за використанням
30 «Готівка»	Надходження грошових коштів від продажу товарів та надання послуг	Платежі за рахунками постачальників та підрядників. Виплата дивідендів учасникам товариства. Збільшення власного капіталу
	З поточного рахунка в банку	Видача готівки під звіт. Виплата заробітної плати, соціальних допомог, матеріальної допомоги. Виплата процентів за кредит. Погашення позик. Виплата податків.
	Повернення невикористаних підзвітних сум	Зарахування на поточний рахунок у банку
	Внесення працівниками сум за виявлені недостачі за результатами інвентаризації	Погашення недостач за результатами інвентаризації
	Надходження грошових коштів від продажу основних засобів, нематеріальних активів, а також інших довгострокових активів	Виплати грошових коштів для придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів.
31«Рахунки в банках»	Готівка з каси	Виплата заробітної плати на банківські картки.
	Надходження поворотної і безповоротної фінансової допомоги	Першочергові потреби підприємства. Погашення поточних і довгострокових зобов’язань

Для вирішення питань, пов'язаних з контролем витрачання грошових коштів, в прикладному рішенні BAS:Бухгалтерія не передбачений окремий функціонал обмеження грошових коштів.

Однак його можна налаштувати додатково. Такий функціонал дозволяє перш за все:

- обмежити суми витрат коштів (на оплату праці, в підзвіт, виплату кредитів і т.д.);
- планувати суми витрат коштів за підрозділами;
- оперативно контролювати залишок грошових коштів на розрахункових рахунках і в касах підприємства та їх цільове використання.

Залежно від використання підсистеми бюджетування механізм лімітування грошових коштів реалізований в двох варіантах:

- просте лімітування - доступне, якщо підсистема бюджетування не використовується;
- розширене лімітування - доступне, якщо використання підсистеми бюджетування включене.

Для потреб ТОВ «Агрофірма «Легедзине» рекомендуємо використовувати просте лімітування, оскільки налаштування такого виду контролю не потребує підключення додаткової підсистеми, а отже є менш затратним.

Як при простому, так і при розширеному лімітуванні контроль над вихідними потоками грошових коштів виконується за допомогою спеціального документа «Заявка на витрачання грошових коштів».

Для того, щоб документ «Заявка на витрачання грошових коштів» став доступним для заповнення, необхідно увімкнути однойменну опцію «НДІ і адміністрування» - «Налаштування розділів». Можна опціонально вимкнути використання заявок для окремих рахунків або кас підприємства. Для цього в налаштуваннях банківських рахунків або кас необхідно встановити прапор «Дозволити списання грошових коштів без«заявок на оплату». Однак слід враховувати той факт, що в разі встановлення прапора контроль над витрачанням коштів на цих рахунках або в касах буде відсутній.

Просте лімітування дає можливість контролювати витрачання грошових коштів в розрізі статей руху грошових коштів, організації або підрозділів з місячною періодичністю.

З метою поліпшення платоспроможності підприємства керівництво прийняло рішення використовувати лімітування витрат грошових коштів. Головний бухгалтер ТОВ «Агрофірма «Легедзине» розробив список можливих статей витрачання грошових коштів і розрахував суми лімітів за кожною статтею.

Робота користувачів з будь-яким програмним продуктом або підсистемою програмного продукту буде більш комфортною і продуктивною, якщо правильно виконати початкові налаштування і заповнити необхідні довідники. Інакше робота користувача може стати занадто складною і трудовитратною.

Тому спочатку зупинимося на налаштуваннях підсистеми лімітування і внесення попередньої інформації в довідники.

Можливість використання підсистеми простого обмеження грошових коштів в прикладному рішенні BAS визначається налаштуванням функціональної опції «Ліміти витрачання грошових коштів» (розділ «НДІ і адміністрування», група «Налаштування розділів»).

Зберігання інформації про статті витрачання грошових коштів виконується в окремому довіднику «Статті руху грошових коштів». Попередньо довідник вже заповнений визначеними елементами, але в залежності від потреб підприємства цей список може бути розширений.

Після заповнення налаштувань і формування списку статей руху грошових коштів можна починати планування витрат грошових коштів.

Оскільки в разі простого обмеження підсистема «Бюджетування» не використовується, введення інформації про суми лімітів витрачання грошових коштів виконується за допомогою документа «Ліміти витрачання грошових коштів».

Особливістю заповнення даного документа є те, що він заповнюється у валюті управлінського обліку і при перевірці лімітів суми витрат ДС,

відображені в іншій валюті, автоматично конвертуються у валюту управлінського обліку.

Залежно від обраних налаштувань в документі задаються:

- організація,
- підрозділ,
- статті руху грошових коштів і суми допустимих витрат.

Якщо за статтею рух грошових коштів немає можливості запланувати витрати грошових коштів, наприклад, підприємство користується кредитами і виплата відсотків по кредитах не підлягає лімітуванню, для даної статті необхідно зняти прапор в колонці «Ліміт (USD)».

Для оперативного контролю використання лімітів в прикладному рішенні передбачено звіт «Витрати коштів».Звіт може бути сформований за довільний період, за всіма або обраними статтями руху грошових коштів, за однією або всіма організаціями та/або підрозділами (Рис. 3.2).

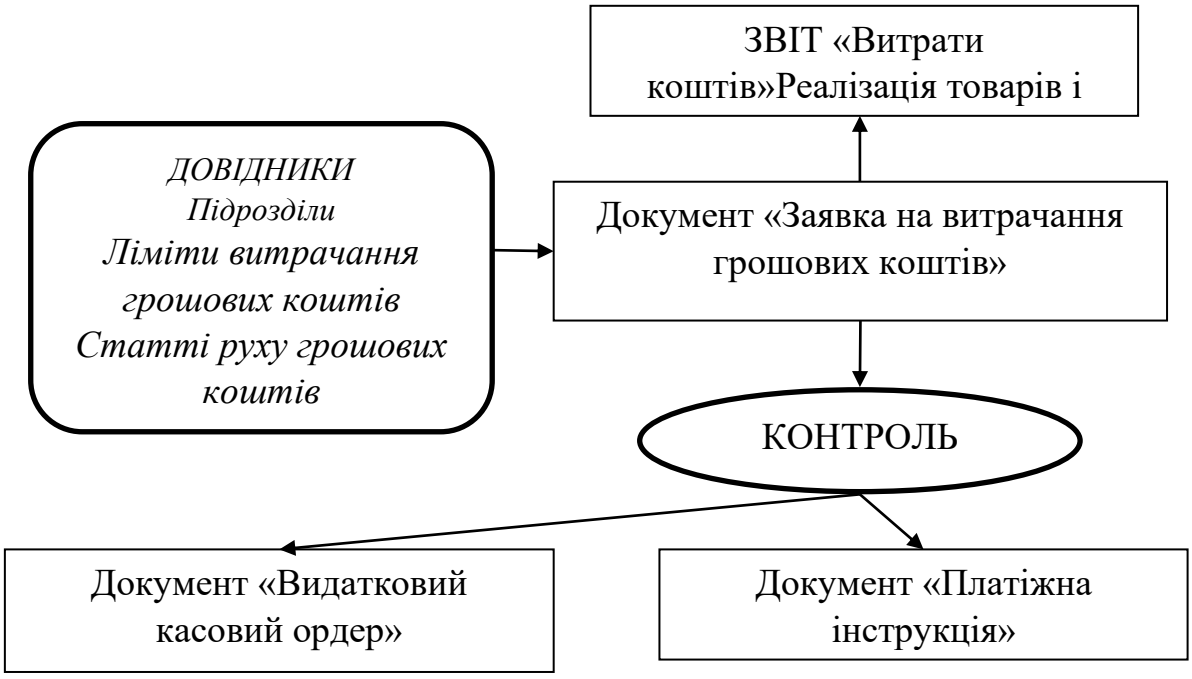

Рис. 3.2. Запропонована схема контролю за витрачанням грошових коштівз використаннямдокументу «Заявка на витрачання грошових коштів» в програмі BAS:Бухгалтерія в ТОВ «Агрофірма «Легедзине»

Складаючи план лімітів витрачання грошових коштів на перше число кожного місяця, жоден бухгалтер не може гарантувати, що передбачив і врахував всі нюанси фінансово-господарської діяльності.

Наприклад в результаті нестабільної політичної ситуації різко зросла вартість купівлі сировини і матеріалів у постачальника-нерезидента. Оскільки потрібен додатковий час на пошук інших варіантів поставок, в даному місяці прийнято рішення заплатити цьому постачальнику востаннє.

Оскільки такий варіант передбачити практично неможливо, перед бухгалтером може виникнути необхідність заплатити постачальнику понад встановлений ліміт.

У разі виникнення таких ситуацій для проведення понадлімітної оплати в документі «Заявка на витрачання грошовий коштів» досить встановити прапор «Понад ліміт»

Інформація про оплату понад ліміт буде відображена в окремій колонці звіту «Витрати коштів».

ВИСНОВКИ

Найбільш ліквідним активом для підприємства є готівка. Використання готівки здійснюється підприємством для оплати за куплені товари і послуги, при розрахунках з працівниками, дебіторами та кредиторами тощо. При цьому обсяг готівкових розрахунків на підприємстві в цілому менший, ніж в особистому споживанні. Це є результатом розвитку товарно-грошових відносин, банківського кредитування та використання новітніх банківських способів при розрахунках.

При безготівкових розрахунках певні суми коштів перераховуються з рахунка платника на рахунок отримувача, а також переховуються банківськими установами за дорученням підприємств і фізичних осіб кошти, внесені в касу банку, на рахунки отримувачів. Такі операції проводяться на основі розрахункових документів (паперовий або електронний спосіб). Використання безготівкових розрахунків дає можливість збільшити обсяг грошових коштів у внутрішньобанківському обороті, знизити питому вагу готівки в грошовій масі. Тому нові напрями та способи розрахунків безготівково продовжують швидко розвиватися.

Якщо аналізувати діяльність ТОВ «Агрофірма «Легедзине» в цілому, то підприємство протягом 2018 – 2022 рр. було прибутковим. Чистий прибуток з 6,5 млн. грн у 2018 році збільшився до 6,7 млн. грн у 2022 році. Варто відмітити, що в 2022 році в порівнянні із 2018 роком значно зросла собівартість реалізованої продукції (+4,0 млн. грн.) та інших операційних витрат (+2,2 млн. грн.).

Різке зростання собівартості виробництва продукції підприємства вплинуло на показники рентабельності. Ефективність діяльності підприємства має тенденцію до зменшення. Рівень рентабельності протягом 2018 – 2022 років зазнав різких коливань У 2018 і 2019 роках цей показник дорівнював відповідно 78,6% і 62,4% відповідно. У 2020 році він був найменшим 8,7%. У 2021 та 2022 роках це показник відповідно дорівнював 36,2% і 54,4%. В цілому за період

2018 – 2022 роки рівень рентабельності зменшилась на 24,2 в.п.

Наявні грошові кошти ТОВ «Агрофірма «Легедзине» в 2022 році в порівнянні з 2018 роком збільшились на 75,3% і в 2022 році їх величина становила 1990 тис. грн. При чому майже всі грошові кошти перебували на поточному рахунку в банку. Тільки незначна їх частина в сумі 22,0 тис. грн знаходиться в касі підприємства. В середньому збільшення грошових коштів відбувалося на 433 тис. грн. щорічно.

У ТОВ «Агрофірма «Легедзине» використовують автоматизовану форму обліку, що передбачає використання комп'ютерної програми BAS: Бухгалтерія для ведення бухгалтерського обліку. Порядок ведення всього облікового процесу обумовлено у Наказі про облікову політику підприємства.

У типовій конфігурації BAS: Бухгалтерія для ведення обліку касових операцій передбачено роботу з прибутковими касовими ордерами і видатковими касовими ордерами, на підставі яких формують касову книгу.

Для відображення в бухгалтерському обліку руху коштів на банківських рахунках підприємства призначено документ Банківська виписка.На основі банківських виписок формується документ Платіжна інструкція.

Облік грошових коштів у підприємстві здійснюється належним чином. Підприємство має поточний рахунок у Центральному відділенні Черкаського ГРУ ЗАТ КБ «Приватбанк». Для синтетичного обліку грошових коштів у підприємстві використовують рахунки 30 « Готівка», 31 « Рахунки в банках».

. Підвищення ефективності організації облікової роботи з відображення операцій з грошовими коштами сприятиме їх раціональному розподілу та використанню, що є обов’язковою умовою для успішної фінансової діяльності підприємства. Вирішення проблем, пов’язаних з обліком грошових коштів, повинно забезпечити зростання ефективності роботи та, відповідно, позитивно відобразиться на результаті діяльності підприємства в цілому. Отже, основним напрямком удосконалення обліку грошових коштів на ТОВ «Агрофірма «Легедзине» є:

- запропонована система субрахунків до рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» в розрізі цільового використання виданих коштів та строків звітування

- використовувати модуль «Клієнт-банк» в системі BAS: Бухгалтерія, що дозволяє уникнути ризику механічних помилок, які можуть виникнути при створенні документа і в системі BAS і в банку та з економити час при проведенні платіжної інструкції

Для удосконалення внутрішньогосподарського контролю за обліком і схоронністю коштів на ТОВ «Агрофірма «Легедзине», надано пропозиції з удосконалення внутрішнього контролю грошових коштів, а саме:

- розроблено програму внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами;

- рекомендовано впровадження документа «Заявка на витрачання грошових коштів» без використання нової підсистемищо дозволяєобмежити суми витрат коштів (на оплату праці, в підзвіт, виплату кредитів і т.д.), планувати суми витрат коштів за підрозділами та оперативно контролювати залишок грошових коштів на розрахункових рахунках і в касах підприємства та їх цільове використання.

-

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів): Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006. 282 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. Ж: Рута, 2003. 224с.
3. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.09 Київ, 2009. 23 с.
4. Гнатенко Є.П., Гикава А.О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. Науковий вісник Мукачівського державного університету «Економіка і суспільство».2018. № 5. С. 421-424.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IУ зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 10.10.2023).
6. Григоревська О.О., Каленченко Т.С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. Проблеми і перспективи економіки та управління.2018. № 4. С. 359-364.
7. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль: навчальний посібник К.: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
8. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 60-64.
9. Дорош Н. І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. 2014. Вип. 44. С. 148-152.
10. Ємельянова Ю.В., Циган Р.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів як складової монетарних активів. Молодий вчений.2022. № 5 (81). С. 159 – 162.
11. Єрмолаєва М.В., Черненко К.В., Гафіяк А.М. Облік грошових коштів та застосування інформаційних облікових технологій.

URL:http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/ article/view/129293 (дата звернення 12.08.2022).

12. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., ПартинГ.О. Облік і аудит: Термінологічний словник. Львів: „Центр Європи", 2002. 671 с.
13. Заремба Є.М. Система внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами. Вісник ЖДТУ. 2012 . № 4(62). С. 89-92.
14. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення. Глобальні та національні проблеми економіки.2018. Вип. 10. С. 798-803.
15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Міністерством фінансів України 30.11.1999 р.: за станом на 01.01.2021 р. Законодавство України URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99 (дата звернення: 10.10.2023).
16. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг», затверджена постановою правління Національного банку України № 163 від 29.07.2022р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text (дата звернення: 10.10.2023).
17. Коцупатрий М., Гуцаленко У. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки. Економічний аналіз. 2010. Випуск 6. С. 433-436.
18. Кучеренко Т.Є., Аніщенко Г.Ю. Облікові аспекти управління грошовими потоками підприємств. The XIII InternationalScientificandPracticalConference «Multidisciplinaryacademicresearch, innovationandresults», April 05 – 08. 04. 2022, Prague, CzechRepublic. С. 211-216.
19. Кучеренко Т.Є. Облік грошових потоків в системі управління. Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня народження). Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 22 лютого 2022 р.) / За заг. ред. Гуцаленко Л.В. Київ: НУБіП України, 2022. С. 190-193.

20. Кучеренко Т. Проблеми класифікації грошових коштів у звіті про рух грошових коштів. Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф. Ч.2. [(20-21 березня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2020. – 317 с.]. С. 119 – 121.
21. Кучеренко Т.Є. Мельник Л.Ю. Аніщенко Г.Ю. Глінковська-Краузе Б. Бухгалтерська інформаційна система в умовах цифрової трансформації. Облік і фінанси. 2022. № 4. С. 23-29. http://www.afj.org.ua/ua/journals/2022/4/
22. Литвиненко І.С., Томілін О.О. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку. Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2022 р.). Дніпро: НМетАУ, 2022. 515 с.
23. Мага К.І. Поняття «грошові кошти та їх еквіваленти» і його відображення в обліково-аналитичній системі підприємства: диплом. робота за ОС «магістр»: спец. 071 Облік і оподаткування, магістер. програма - облік, оподаткування та правове забезпечення підприємства; наук. керівник к.е.н., ст. викл. Л.Т. Богуцька. Тернопіль, 2021. 123 с.
24. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390. Законодавство України URL: http://search.ligazakon.ua/ l_doc2.nsf/link1/FIN48748.html (дата звернення: 10.10.2022).
25. Михалків А.А., Косташ Т.В. Внутрішній контроль процесу господарювання: проблеми організації. Економіка та держава. 2022 № 1. С. 61 – 65.
26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 01.01.2012 URL: http ://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_019. (дата звернення 12.08.2022).

27. Назарова Г.Б., Кононенко Л.В., Калашнікова А.К. Облікові процедури формування фінансових результатів: сучасний стан та напрямки удосконалення. Економічний простір. 2022. №156. С. 206 – 212.
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 07 лютого 2018 року № 73. Законодавство України URL:http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=366860&cat_id=285157 (дата звернення: 10.10.2023).
29. НБУ: Закон про платіжні послуги набув чинності URL: https://finbalance.com.ua/news/nbu-zakon-pro-platizhni-posluhi-vvedeniy-u-diyu(дата звернення: 10.10.2023).
30. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі: автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.09. К., 2009. 20 с.
31. Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадський Й.С. Словник. К.: Кондор, 2009. 360 с.
32. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти - найліквідніші активи підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету.Серія Економіка.2011.Спецвипуск 33. Частина 2. С. 215-220.
33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. М-вом фінансів України 30 лист. 1999 р.: за станом на 10 січня 2021 р. Законодавство України URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99 (дата звернення: 10.10.2022).
34. Податковий кодекс України від 22. 12. 2011 р. № 4279–IV (зі змінами і доповненнями від 22.03.2021 № 2374-VIII). Законодавство України URL: http//zakon2.rada.gov.ua/lows/show/2755–17 (дата звернення: 10.10.2023).
35. Подолянчук О.А. Внутрішньогосподарський контроль у діяльності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2010. № 10. С. 109-112.

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 Вплив змін валютних курсів затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р., № 193 зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text (дата звернення: 10.10.2023).
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 09.08.2018 р. № 0284. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00 (дата звернення: 16.09.2023).
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559, із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України, у тому числі наказом від 09.08.2018 р. №1050 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01 (дата звернення: 16.09.2023).
39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БО №22 Вплив інфляції затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р., № 147 зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text (дата звернення: 10.10.2023).
40. Положення про ведення касових операцій в національній валюті України, затверджене постановою Національного банку України № 148 від 29.12.2020р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text (дата звернення: 10.10.2022).
41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.99 р. № 99 (із змінами і доповненнями). Законодавство України URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 10.10.2023).
42. Про банки і банківську діяльність Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-ІІІ зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 10.10.2023).

43. Про платіжні послуги. Закон України від 30.06.2022 р. № 1591-IX зі змінами та доповненнями зі змінами та доповненнями URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text(дата звернення: 10.10.2022).
44. Пузиренко А.О. Грошові кошти в системі обліку фермерських господарств. Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. здоб. вищ. освіти і мол. учених, 22 жовтня 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків. 2022. 379 с.
45. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник; МОН України. 5-те вид., доп. і перероб. К. : Алерта, 2011. 976 с.
46. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін.. 4-те вид., доповн. та переробл. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 451 с.
47. Фінансовий менеджмент / Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. підручник. Житомир : ЖНАЕУ, 2020. 320 с.
48. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник; За ред. проф. М.Ф. Огійчука. К.: Алерта, 2009. 1056 с.
49. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 4(106). С. 150-155.
50. Чебанова Н.В., Підопригора І.В., Чебанова О.П. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 294 с.
51. Чернікова І.Б., Полулях А.М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. Інфраструктура ринку. 2022. №43. С. 466 – 470.
52. Шавша Ю.О. Принципи системи управління грошовими потоками підприємства. Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. здоб. вищ. освіти і мол. учених, 22 жовтня 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. 379 с.

53. Яременко Л.М., Авдалян К.В. Особливості бухгалтерського обліку фінансових результатів об’єднань підприємств. Агросвіт. 2022. №8. С. 109 – 117.